

EREVNA

Årg. V

N:r 1

1948

Innehåll

Anteckningar till nytestamentliga texter.	
Av prof. H. Odeberg.	3
Jesus hos Sackéus. (Luk. 19:1-10.)	3
Luk. 17:7-10.	5
Matt. 13:31-33.	8
Mark. 10:32-45.	12
Luk. 10:17-20.	14
Joh. 13:31-38.	16
Joh. 18:15-27.	17
Femte akten i Kristi lidandes historia.	
Av pastor Johan Öberg.	20
Matt. 28:8-15.	
Av pastor Johan Öberg.	24
Ur "Evangelija eller Fagnad-Bodi etter Johannes."	
(Joh. ev. på nynorsk, kap. 19:25-30.)	29
Nya testamentets kanon. Några data.	
Av prof. H. Odeberg.	30
De nytestamentliga skrifternas förutsättning.	
Av prof. H. Odeberg.	40
Jüdischer Staat und jüdische Kultur.	
Von Rabbiner D:r David Grünwald.	43
Vem talades bergspredikan till?	
Av kontraktsprosten Carl Sandegren.	48
Böcker och tidskrifter.	52
Innehållsförteckning.	56

Innehållsförteckningen i slutet av häftet och sidhänvisningar i texten enligt originaltexten.

Anteckningar till nytestamentliga texter.

Av prof. H. Odeberg.

Jesus hos Sackéus. (Luk. 19:1-10.)

Namnet Sackéus är ett judiskt namn, den arameiska formen *Zakkái*. Personen Sackéus i Luk. 19:1-10 är typen för den som är fast övertygad om att han själv är en hedning och som anser sig själv så oföränderligt bunden vid ett världsligt väsende och tänkesätt, att han icke kan föreställa sig möjligheten att bli en bland »Guds folk», en Kristi lärjunge — men som ändock har en hemlig dragning till något högre, och som därför längtar efter att se Kristus och höra honom, men såsom en som endast kan tänka sig göra detta på avstånd. Han erkänner själv fullt och helt de »rättfärdigas» omdöme om honom: »han är en syndig man, ett världens barn», en från religiös synpunkt »förlorad», »förintad» (ἀπολωλός).

Hur bedömer Jesus denne Sackéus? Han säger icke att Sackéus är en förträfflig man, att intet fattas honom, och att han icke behöver bekymra sig om de »rättfärdigas» omdöme, utan endast fortsätta att leva, som han blivit van. Men han säger till honom: »Skynda dig, ty i dag vill jag stanna i ditt hus!» Jesus säger alltså, att han vill komma till Sackéus, vara hans gäst, sitta till bords med honom, och detta icke därför, att Je-

sus ansåg och uttalade, att Sackéus hade all den rättfärdighet, allt det liv, han behövde. Det finnes intet resonnement mellan Jesus och de »rättfärdiga» av det innehållet, att Jesus påstod att Sackéus hade en rättfärdig mans värdighet under det att de rättfärdiga förnekade detta.

Utan Jesus *handlade* annorlunda mot Sackéus än de rättfärdiga gjorde. Just när Sackéus var borta från sitt verkliga liv, sitt »Gudsbeläte», gick Jesus till honom och satte sig till bords med honom. Och det *skedde* sedan något med Sackéus.

Relief åt denna händelse ges av berättelsen i Luk. 14:1-13. Där berättas, att Jesus också gästade en »rättfärdig» man, en av de förnämsta bland fariséerna.

Skillnaden mellan det som skedde med Sackéus, den för det högre livet »förlorade», och det som skedde med den framstående rättfärdige, som menade sig leva helt för det andliga, har här avgörande betydelse.

Ty vad skedde? Med Sackéus, den »förlorade» skedde något. Hans häpnad över att Kristus ville gästa honom, den helt ovärdige, övergick till det för honom ännu högre undret, att han fick det nya livet, detta, som han ansett sig själv obotligt utestängd från. Han fick från Jesus Kristus själv höra: »I dag har frälsning» — det gudomliga livets salighet — »vederfarits detta hus».

Med den framstående rättfärdige skedde däremot intet nytt. Han fick intet nytt liv. Skedde överhuvudtaget något med honom, så var det, att han ännu mera hårdnade mot Kristus, blev ännu mer förblindad. Ännu säkrare, kanske, på sig själv än förut, blev han icke blott oförmögen att i Kristus igenkänna den gudomliga kärleken, det gudomliga livet självt, utan han avvisade honom med högmod och förakt.

Men om Sackéus måste det omvänt sägas, att han, som visste med sig att han intet var, han kände igen Kristus, han såg att här det gudomliga mötte honom, och förkrossad och

salig tog han emot den obegripliga *gåva*, som den Gudomlige fritt skänkte honom. Och så blev han upptagen som en »Abrahams son», en som fått rättighet att barnsligt vara ett Guds barn. (Joh. 1:12, 13.)

De rättfärdiga, som menade sig redan *vara* Abrahams barn, kunde däremot icke *bliva* det. (Joh. 8:39-45.)

Hos Sackéus tändes det gudomliga livet i och med att han tog emot Kristus såsom sin gäst. Kristus var det, som gav honom det nya livet för intet — ty Sackéus var själv intet, och såg detta, men såg också Kristus. Och av detta honom skänkta nya liv sprungo också dess frukter fram.

Så betygar också en annan, som sett sig själv såsom »förlorad» men som också sett Kristus, och han betygar det såsom gällande alla, som fått vara med om detsamma: »av nåden» — såsom en gudomlig gåva — »ären I frälsta genom tron» — genom att ni såg och tog emot Kristus — »och det icke av eder, Guds gåva är det». Och genom denna gåva, säger han sedan, att Gud bereder goda gärningar, goda frukter genom den nya skapelse som då skett: »ty vi äro hans verk, skapade i Kristus Jesus till goda gärningar, vilka Gud har förut berett, att vi skulle vandra i dem». (Ef. 2:8-10.) Och om skapelsen i Kristus Jesus säger han på annat sätt, beskrivande samma sak: »Om någon är i Kristus, så är han en ny skapelse; det gamla är förgånget, se, nytt har blivit till». (2 Kor. 5:17.) Och om den nya skapelsens, det nya livets, livets i »Anden», frukter säger han: »Andens frukt är kärlek, glädje, frid, tålmod, mildhet, godhet, saktmodighet, återhållsamhet». (Gal. 2:22.)

Luk. 17:7-10.

Bland somliga, som »övergått till det kristna lägret», trätt fram och bekant sig till kristendomen, kommer den egendomliga uppfattningen till synes, att de offrat sig, att de gjort Kris-

tus eller kristendomen en tjänst, och de tyckas vänta sig att få erkänsla för denna sin nedlåtenhet och uppoffring.

Jesu ord i Luk. 17:7-10 synas förutsätta, att han förutsåg en sådan egendomlig inställning bland sina dåraktiga lärjungar. Inställningen måste kallas dårskap, ty den som övergivit allt och följt Jesus, borde ju i någon ringa mån kunna inse, vad detta innebär för honom själv. Vad innebär det för honom, att han blivit Kristi tjänare, att han fått Kristus till sin Herre? Det innebär väl icke, att han lämnat Kristus ett värdefullt bidrag, gjort Honom en tjänst! Utan det innebär att han själv fått en oskattbar förmån, att han själv fått något, som är så oändligt stort och rikt, att allt vad han själv både har och är, i jämförelse därmed är intet.

Det är därför en mycket mild tillsägelse Jesus här ger sådana sina lärjungar, när Han uppmanar dem, att, vad de än gjort i Hans tjänst, blott anse sig som onyttiga, obrukbara tjänare, som icke gjort annat än det minsta av det de äro pliktiga göra. Med all sin tjänst, all sin s.k. »uppoffring», ha de ju icke åstadkommit något, som ens kan synas för ögat i jämförelse med vad de erhållit. Om de hade ägt all världens rikedom och makt, vad skulle detta ha vägt i jämförelse med det de fått av Kristus: ett nytt liv, ett oförgänligt liv, seger över död och fördärv, det djupaste hos dem icke blott tillfälligt bragt till liv och funktion, utan givet såsom ett evigt förvärv. Och vad är all världens rikedomar och möjligheter i jämförelse med detta: jo, något förgänligt blott åtnjutet under några årtionden, och som när de kunnat vara som stoltast över det »blott är möda och fåfänglighet», makt och rikedomar och ära, som obevekligt glida dem ur händerna, tills de en dag stå där med inre skräck och fasa inför den gapande tomheten. Skall det kallas ett offer, en uppoffring, för vilken man skall ha erkänsla, om man i stället för allt detta fåfängliga, tillfälliga, snart övergående, har fått en evig skatt, har blivit förborgad i den eviga godhet, i vilken hela universum ytterst vilar, att ha blivit ut-

nämnd och upptagen till ett barn av Gud, kallad att i evighetens evighet förverkliga Hans avbild.

Och vad är den »tjänst» de kunnat i allra bästa fall utföra åt denne Herre? Är det ett arbete och möda, för vilken de skulle ha erkänsla? Består icke den stora förmånen redan i att ha blivit uttagen till denna tjänst, och därmed trygg i Hans vård. Och vari består då denna tjänst? I den förmånen att få vara verktyg i Kärlekens frälsande verk, att kunna få se andra också födas till ett nytt liv och bliva begåvade med det nya livets oförgängliga salighet!

I ett par andra liknelser har Jesus gett lärjungarna en åskådlig bild av hur den lärjunge ser det, som har åtminstone en liten aning om vad han har fått genom att ha sett och följt Kristus. Det är liknelserna om »skatten i åkern» och »den kostbara pärlan» (Matt. 13:44-46). Köpmannen som fann den kostbara pärlan, han hade åtminstone en aning om hur värdefull hon var, och han betraktade det icke som en uppoffring när han sålde allt han ägde för att förvärva den pärlan. Han hade åtminstone klart för sig, att denna pärla i värde gick upp mot och fullt ersatte *allt* vad han hittills ägt, och som han för hennes skull gjorde sig av med. Och mannen som fann skatten i åkern hade ännu en grad klarare blick för vad den eviga skatten var värd. Han insåg, att allt vad han hittills hade icke på något sätt kunde jämföras med skattens värde, utan att redan den åker, i vilken denna skatt fanns, var värd allt han hittills haft i sin makt. »Åkern» är ju ofta symbolen för »arbetsfältet», det område inom vilket en tjänst, ett arbete utföres, och sedan symbol för detta arbete självt. Så kan lärjungarnas »tjänst» hos sin Herre, Kristus, jämföras med den åker, i vilken den dyrbara, oförgängliga skatten är gömd och väl bevarad. Denna tjänst är i sig själv värd allt vad en människa förut kan äga av förmåner, ära, makt, rikedom, njutning. Den som gett sig i Kristi tjänst, är ständigt och alltigenom endast mottagare av

förmåner, denna tjänst är en enda serie av förmåner, aldrig har han med denna sin tjänst gett *Kristus* en förmån. Och i denna sin tjänst är han i sig själv onyttig, ty själv kan han icke åstadkomma något, det är endast om Kristus verkar, som han i Hans hand kan bliva ett verktyg, »så att den översinnliga kraften visar sig vara Guds» och i ingen mån hans egen.

Matt. 13:31-33.

I Matt. 16:6 varnar Jesus för »fariséernas och sadducéernas surdeg», i 1 Kor. 5:6 hänvisar Paulus till samma bild som förut Hans Mästare, när han erinrar om att »en liten surdeg kan syra hela degen» och uppmanar så de kristna att rensa bort all den gamla surdegen, och vara en ny deg, vara osyrade. (Jfr Gal. 5:9.) Vid påskens inträde skall den rättrogne israeliten tillse, att ingen surdeg och intet syrat, finnes i huset. Surdegen är typen för allt som orenar och gör odugligt för sitt ändamål, på samma sätt som man i modern tid skulle kunna tänkas använda bilden av bakterier, som, inkomna i en frisk kropp, om denna icke gör tillräckligt motstånd, snabbt kunna föröka sig, sprida sig i hela kroppen och på kort tid fördärva och bryta ner den.

Vilken är den sannolika innebörden av liknelsen om surdegen i Matt. 13:33 (Luk. 13:20, 21)? Om surdegen här användes på likartat sätt som i de nyss nämnda sammanhangen, blir meningen denna: med Gudsriket hos människorna kan det förhålla sig som med degen och surdegen; liksom »litet surdeg kan syra hela degen» så kan ett helt litet ont, som får ingång i Guds församling eller den enskilde kristne, snart växa sig starkt och genomsyra och fördärva hela gemenskapen, hela samfundet eller hela människan.

Skulle surdegen däremot vara en bild av Gudsriket självt, så vore meningen den, som vanligen antages, nämligen, att Gudsriket, från att i den stora människovärlden vara som en

liten, obetydlig surdeg, så småningom skall med sin ande, sina tankar och principer genomsyra hela denna människovärld.

Otvivelaktigt är, att den förra tydningen ger uttryck åt en tanke, som både med användandet av surdegens bild och på annat sätt är utsagd av Jesus och som förekommer i Nya Testamentet i sin helhet. Om man tillämpar liknelsen i denna mening, så framkommer i varje fall ingen »obiblick», ingen för Jesus och Nya Testamentet i sin helhet främmande eller motstridande mening.

Om man däremot vill tolka surdegen såsom en symbol för Gudsriket, »Kristi Anda», så blir denna tolkning i varje fall icke i harmoni med Jesu och N.T:s lära, om den tillämpas så, att Jesus ville säga, att Hans anda i denna tidsålder så småningom skall genomsyra hela mänskligheten och alla dess förhållanden. Någon sådan tanke förekommer eljes ingenstädes i N.T. Motsatsen däremot säges på flera ställen uttryckligen: såväl när det talas om Gudrikets allra första tid som om den yttersta tiden, säges själva kännetecknet på det äkta Gudsriket, den rätta »kristendomen», vara, att den blir utsatt för förakt, fiendskap och förföljelse från den omgivande världens sida. »Kristi anda» skall ingalunda ha genomsyrat världen. Evangeliet om riket skall varda predikat i hela världen till ett vittnesbörd för alla folk (Matt. 24:14), men så långt ifrån att detta innebär, att evangeliet skall få allt större makt i världen, betyder det i stället, att motståndet mot evangeliet skall kulminera; Guds församling skall i denna tidsålder i sin historia avspegla Frälsarens historia här på jorden, vilken ju kulminerade i korsdöden. Men den slutliga segern realiseras just i korset, icke i det yttre eller inre inflytandet, i maktresurser, i någon världens anpassning till kristendomens anda. »Världen» betyder nämligen den i mänskligheten rådande bortvändheten från det gudomliga ursprunget, ovilja och hat mot den gudomliga godheten, förbittrad strävan att med maktens och våldets alla medel utrota den kristna andan ur människors känsla och

vilja. Den som här hoppas på och söker en anpassning, kommer att medverka till, icke en världens anpassning till Kristi Anda, utan en kristendomens anpassning till världens anda, varigenom kristendomen själv förlorar Kristi Anda.

I N.T. talas om Kristi andes seger över världen såsom något som först hör den *kommande* tidsåldern till. (1 Kor. 15:24-29.)

Men om Kristi lärjungars förhållande i *denna* tidsålder gälla sådana ord som dessa: »Om världen hatar eder, så veten, att hon har hatat mig såsom den förste bland eder ... därför hatar världen eder. Kommen ihåg det ord, som jag har sagt eder: en tjänare är icke förmer än hans herre. Hava de förföljt mig så skola de ock förfölja eder.» (Joh. 15:18-20.) Kristi liksom hans församlings seger sker icke genom att de lyckas förvärva allt större makt utan genom att de, fullkomligt maktlösa, krossas av den yttre, mot dem fientliga makten. Genom att denna världens furste och denna tidsålders herrskare (árchontes) tyckes fullständigt krossa Kristus, »korsfästa härlighetens Herre», är det som Han övervinner världen. (1 Kor. 2:7, 8.)

Liknelsen om *senapskornet* har tydligen syftning på Gudsrikets egen utveckling. Den uttrycker den allmänna regeln, att varje verk som är av gudomligt ursprung, har en ringa och oansenlig begynnelse från världens synpunkt sett. Intet arbete, ingen rörelse, ingen »organisation» för Kristi sak är vare sig berett av Kristus eller kommer att tjäna honom, om den från början framträder såsom något stort, mäktigt, något som världen observerar och respekterar. Inom Gudsriket har en stor sak små verkningar och en liten sak stora verkningar.

Det världsliga är ju det Gudsfrånvända, som alltså nödvändigt måste bedöma saker och värdera krafter i rak motsats till den gudomliga verkligheten. Guds eget stora kärleksverk i världen framträder inför världen på just detta sätt: något oansenligt och föraktligt, vars begynnelse man helt enkelt icke

observerar. Allt som verkligen hör Gudsriket till lyder samma regel som Guds egen verksamhet.

Därför avbildar liknelsen om senapskornet först och djupast Kristus själv i världen och verkningarna av hans kärleksverk. Kristus själv är senapskornet. Hans gestalt och hans liv var inom världens maktsfär med dess värderingar fullkomligt obetydlig. Han hade ingen makt, ingen ställning. Hans liv slutade i ett fullkomligt misslyckande. Hans verk var tillintetgjort, till och med hans få närmaste lärjungar skingrade. Men ur detta livsverk växte fram en andlig, osynlig makt — fortfarande i världens ögon obetydlig — ur vilken millioner fått ro och visshet för sina själar, liksom ett träd, under vilken de såsom fridlösa fåglar kunnat finna trygghet och hemvist.

— De gammaltestamentliga ställen, som särskilt kunna sägas bilda bakgrunden till de bägge liknelserna om senapskornet och surdegen, äro följande: Hesekiel 17:22-24: »Så säger Herren, Herren: Jag vill ock själv taga en kvist av toppen på den höga cedern, och sätta den; av dess översta skott skall jag avbryta en späd kvist och själv plantera den på ett högt och brant berg. På Israels stolta berg skall jag plantera den, och den skall bära grenar och få frukt och bliva en härlig ceder. Och allt vad fåglar heter av alla slag skall bo under den; de skola bo i skuggan av dess grenar. Och alla träd på marken skola förnimma, att det är jag, Herren, som förnedrar höga träd och upphöjer låga träd, som låter friska träd förtorka och gör torra träd grönskande. Jag, Herren, har talat det, och jag gör det också.»

Jesaja 53:1-5 ... »Han sköt upp såsom en ringa telning inför honom, såsom ett rotskott ur torr jord. Han hade ingen gestalt eller fägring; när vi sågo honom, kunde hans utseende icke behaga oss. ... Föraktad var han och övergiven av människor ... så föraktad, att vi höllo honom för intet ... men i hans sår blev det botat för oss.»

2 Moseb. 12:15 »redan på första dagen skolen I skaffa bort all surdeg ur edra hus».

Mark. 10:32-45.

I alla de evangeliska berättelserna betonas det, hur svårt hans lärjungar, och icke minst de tolv apostlarna hade för att fatta Jesu förutsägelse om sitt kommande lidande och sin död. Den i Mark. 10:32-45 är redan den tredje berättade. Det är fråga om ett speciellt tillfälle, då Jesus tog just de tolv avsides för att inför färden till Jerusalem och korset, särskilt undervisa dem om detta.

Det är alltså att märka, att det de här undervisas om, icke är något nytt och okänt. Jesus betonar vid mångfaldiga tillfällen, att det han har att meddela om sitt livsverk, dess mål och medel, icke ens är något som Han är den förste att meddela. Kunskapen härom hade tvärtom, enligt Jesus, varit tillgänglig långt före Hans framträdande i mänsklig gestalt i världen, nämligen för dem, som kunnat och velat se. Det var något som var inlagt i mänsklighetens historia från dennas begynnelse, eller ännu mer: hela mänsklighetens historia ifrån dess början till dess slut vilade i Kristi livsverk. Detta uttryckes av Kristus sålunda: »det är skrivet». Det betyder: skrivet i historien av Guds hand, från begynnelsen. Och de Heliga skrifterna voro just uppenbarelsen av denna Gudsskrift. »Dessa mina ord, som jag talade till eder, medan jag ännu var hos eder, att allt måste uppfyllas som är skrivet i Mose lag och profeterna och psalmerna om mig.» (Luk. 24:44.) »Dessa vittna om mig.» (Joh. 5:39.) Så gav också Jesus, när han gjorde apostlarna till sina auktoriserade vittnen, dem i uppdrag att vittna om detta hans livsverk såsom något som helt var enligt skrifterna, den från begynnelsen av Gud satta och hos honom fördolda men i skrifterna nedlagda frälsningsplanen för mänsklighetens historia. (Luk. 24:45-48.) I enlighet härmed var också, ända från första pingstdagen, apostlarnas vittnesbörd, deras förkunnelser om Kristus. (Jfr Apg. 2:15-40, Rom. 16:25, 26, 1 Kor. 15:1-4.) De enskilda detaljerna i Jesu förutsägelse av sitt lidande och kors-

död måste ju också erinra den med de Heliga skrifterna förtrogne om en mängd i de gammaltestamentliga skrifterna förekommande ställen, där samma uttryck, som de Jesus använde förekomma, även om Jesus icke, såsom nu så genomgående var fallet, själv hänvisat till dessa skrifter. Man kan till Mark. 10:33, 34 tilldömes hänvisa till Jes. 53, Hosea 6:2, Jes. 50:6, Ps. 22.

Lärjungarnas bristande förmåga att fatta Jesu upprepade lidandesförutsägelser synes ha berott på att de icke fått ögon och sinnen öppna för Kristi korsdöds centrala betydelse i mänsklighetens hela historia och icke heller för, att häri uppenbarade sig ett gudomligt verkningssätt, en den gudomliga världens grundlag. Detta röjer sig i Sebedeussönernas begäran. De hade tydligen liksom de andra väl insett, att lidande och faror skulle möta dem såsom Jesu följeslagare på vägen till korset: de bävade (*ethambúnto*) och fruktade (*efobúnto*) för det som närmast skulle komma (vs 32). Men de hade blicken riktad på den kommande härligheten vid Gudsrikets seger och denna härlighet bedömde de efter vanliga världsliga normer. Och den stora, typiska, faran med detta sinnelag var, att, om det bibehölls hos dem, det skulle predestinera dem att tillämpa världsliga normer, bedömningar och planeringar, ibland Kristi folk, i Guds församling. Berättelsen om Sebedeissönernas fråga står därför som en varningssignal under denna församlings hela tid i denna tidsålder, en varning lika väl för den första kristna tiden som för nutid och framtid.

Jesu avvisande av Sebedeussönernas fråga och hans undervisning i anslutning därtill är anmärkningsvärt mild till form och sätt men oförtydbart skarp och radikal i sak. Han visar dem, att varje ambition och strävan efter makt, auktoritet, förmåner, inflytande är något rent »hedniskt» (*tōn ethnōn* vs 42), något alltigenom okristligt. Så går det till bland hedningarna, alltså i den gudsfientliga »världen», »men så skall det icke vara bland eder». Detta är kategoriskt. Det finnes intet utrymme

för en modifiering av dessa Jesu ord, under hänvisning till ändrade tidsomständigheter eller i tanke, att ambition och strävan efter makt och inflytande dock vore berättigad i Kristi saks ärenden. Ty Jesus baserar sin undervisning just på »Kristi sak». Den Kristus, i vilken alla tider och tidsomständigheter vila, ger med sitt eget liv och sin död grundlagen för den kristna anden i alla tider.

Den förmån som gavs Kristi egna var icke ambition och strävan efter inflytande och prestige, utan det var att dricka Kristi kalk och döpas med hans döpelse. När Jesus använde orden »kalk» och »döpelse» i detta sammanhang, anknöt han åter till Skriftens egna symboler. Ordet »kalk» eller »bägare» (grek. potérion, hebr. *kōs*, aram. *kāsā*) erinrar om sådana ställen som Pss. 11:6, 16:5, 23:5, 75:9, 116:13, Jes. 51:17, 22, Jer. 25:15, även är att tänka på »bägaren» vid påskmåltiden, till vilken ju Jesus anknyter det sista stora ordet om sitt lidande och död. För »döpelsen» jfr Pss. 69:2, 3, 16; 18:17; 66:12; 88:18.

Skall sålunda en Kristi lärjunge hava någon ambition är det att vara den minste och de andras tjänare, vilket ju upphäver all ambition. Och detta tjänande skall vara i efterföljd av Kristus, som icke på omvägar härskade under hänvisning till att detta härskande vore i hans anslutnas »tjänst», utan som tjänade på det sättet att han gav sitt eget liv, till lösen för de många, icke härskade *över* de många, utan gick in *under* hela mänsklighetens börda och köpte deras liv med sitt liv. (2 Kor. 5:21.)

Luk. 10:17-20.

Rätte Kristi efterföljare och en rätt Guds församling skola vara alldeles maktlösa i världen. De skola icke kunna befordra vare sig sina egna eller ens Kristi syften genom någon minsta del av denna världens maktmedel. Men härav kan då uppstå

en farlig villfarelse: de kunna komma till den föreställningen, att eftersom de äro maktlösa de också utan vidare äro helt pris-givna åt världens och onskans makter och utan något som helst skydd mot dem. Gentemot denna villfarelse inskräper Jesus, att den gudomliga kraften kommer att vara verksam i dem och ibland dem. De äro i Guds hand. Jesus använder här ord, som erinra om och tydligen äro allusioner till gammal-testamentliga ställen. Man kan erinra om Ps. 91:13, och hela psalmen 91 ger just uttryck åt denna trygghet i Guds vård mitt i en fientlig värld. Den kan därför med all rätt läsas som inledning till denna perikop.

Det var nu också så, enligt N.T:s historiska vittnesbörd, att apostlarna och de första kristna fingo erfara under av gudomlig hjälp och beskydd mitt i deras egen maktlöshet. Man behöver endast läsa Apg. och de glimtar Paulus ger från sitt liv, t.ex. i 2 Kor. 11:25-27. Och det är icke bara detta beskydd, som de fått erfara, utan de mäktiga och obegripliga verkningarna genom dem själva av Guds andekraft i människovärlden. Och sådana under ha ju omvitnats av kristna i alla tider och äro ju ingalunda sällsynta i nuvarande tid. Med glädje och tack-samhet ha många Kristi människor erinrat sig de under, de fått erfara.

Men det kan också uppstå en annan fara, och även för den varnar Jesus i detta sammanhang: »Glädjens dock icke över att andarne äro eder underdånige, utan glädjens, att edra namn äro skrivna i himmelen». När någon eller några se mäktiga ting hända, och icke kunna undgå att säga sig, att dessa äro verk befordrade av Gud, kunna de löpa fara att fästa sin tillförsikt vid dessa, och kanske rent av vid sig själva såsom »utkorade redskap» och så i verkligheten, om än kanske blott omedvetet, glömma det yttersta ursprunget och grunden till det som sker.

Så säger då Jesus, att *Han* sett satan falla från himmelen såsom en ljungeld. Därmed hänvisar han till det grundfaktum från vilket alla förunderliga maktverk leda sitt ursprung: det

gudomliga frälsningsverket i Kristus Jesus. Med formuleringen ansluter han till profetordet Jesaja 14:12 »huru har du icke fallit ifrån himmelen, du strålande morgonstjärna» (*ēk nāfāltā miš-šāmáim, helél bān šāhar*). Han erinrar därmed om att den onda makten, den gudsfientliga världens förste och »fader» (Joh. 8:44), blev detta just genom sitt begär till självständighet från Gud, och att den därigenom utströk sitt namn ur Livets Bok, ur de i Gud levandes bok. Så är för lärjungarna den rätta grunden till tacksamhet den att de genom Kristus tagits ut ur den onda maktens våld — han är icke längre deras »fader» och herre — och åter blivit skrivna i de levandes bok, fått del i det gudomliga livet. I den andan har Paulus undfått och levt i det ordet: »min nåd är dig nog, ty kraften fullkomnas i svaghet», och fortsätter: »Därför skall jag hellre med största lust berömma mig av mina svagheter [— min maktlöshet —] på det att Kristi kraft må vila över mig». (2 Kor. 12:9.) I den andan får församlingen i Filadelfia den uppmuntran: »Se, jag har givit inför dig en upplåten dörr (jfr 1 Kor. 16:9, 2 Kor. 2:12, Kol. 4:3), vilken ingen kan tillsluta, ty makt har du liten, och du har bevarat mitt ord och icke förnekat mitt namn».

Joh. 13:31-38.

När är det Jesus börjar säga: »nu är Människosonen förhärligad»? Evangeliets författare angiver noga tidpunkt och bakgrund: »när han (Judas, förrädaren) hade gått ut». Vad ligger i denna bestämning? Det framgår av det momentösa och ominösa sätt, på vilket den närmast föregående avdelningen avslutas, nämligen genom de orden: »men det var *natt* (*ēn de nyx*)».

Människosonens iklädande av herrlighet (*doxa, kābōd*) sker i och med att han gått ner i mänsklighetens djupaste natt, i det ögonblick, då förrädaren gått ut för att bereda det verk, varigenom den mänsklighet, som Gud älskade, skulle gå till de yt-

tersta konsekvenserna i det demoniska hat, varmed den mötte denna kärlek. Kristi härlighet *är* att han går ned i detta mänsklighetens djupaste mörker, tager mänsklighetens djupaste förtvivlans hat på sig, för att därigenom just kunna bringa det gudomliga ljuset in i det allra djupaste mörkret och låta den gudomliga kärleken möta det allra djupaste hatet.

I denna stund hade han ännu lärjungarna med sig, de apostlar som skulle vidareföra strålarna av detta ljus, utflödena av denna allt genomträngande kärlek. För att de en gång skulle kunna utrustas med den »kraft från höjden» varigenom detta vore dem möjligt, måste de i denna oförglömliga och högtidliga stund mottaga oförglömliga och högtidliga ord. Och främst bland dessa komma erinran om att Kristus nu går till det i mänsklighetens historia centrala verk, i vilket de icke skulle kunna följa honom, och så uppfordran, att låta sig fyllas av den gudomliga kärlek, som Gud i Kristus bevisade världen. Icke med en vanlig, mänsklig kärlek och tillgivenhet blott skulle de vara fästade vid varandra, utan med Kristi kärlek.

Det var en kärlek, som de ännu icke voro mäktiga och ännu icke kunde fatta. Petrus, såsom representanten för de tolv, och därmed för hela Guds församling, är ännu i den tron, att han kan göra något av sig själv. Jesus upplyser honom om, att han icke ens har så mycken egen kraft, att hans tillgivenhet för Mästaren själv ens skall kunna hindra honom från att direkt förneka honom. Den trohet, som Petrus här ärnade men icke mäktade, den skulle han dock en gång visa, när han blivit utrustad med kraft från höjden, när han som också aposteln Paulus icke längre levde i sitt eget jag utan Kristus var »jag» i honom. Då skulle han också kunna följa Kristus, dit Han gick.

Joh. 18:15-27.

För världens representant kan Jesus sammanfatta karaktären av sin förkunnelse med de orden: »Jag har talat öppet till

världen. I det fördolda har jag icke talat någonting» (vs 20). Detta är ett av de väsentligaste kännetecknen på evangeliet. Och det är att märka, att detta uttalande är bevarat av Johannes, den apostel och evangelist som på samma gång så starkt betonar det hemlighetsfulla, outgrundliga i Jesu ord.

Denna samstämmighet mellan »offentligt», utan fördoldhet, och »hemlighetsfullhet», outgrundlighet som här framträder, är icke enastående för Johannes' urval av Jesus-ord. Den återfinnes i alla evangelierna och utgör en väsentlig punkt i de apostoliska breven.

När det gäller förståelsen av Jesu ord, det budskap från den gudomliga verklighetens värld som han bragte, äro alla evangelierna ense om att det fanns en gradering; somligt var otillgängligt för allmänheten, men upptogs av lärjungarna, somligt var endast tillgängligt för de tolv, somligt endast för de tre bland de tolv, och slutligen, icke att förglömma, det fanns sanningar och insikter som icke ens apostlarna, icke ens den främste bland dem ännu var mäktig att fatta. (Joh. 13:7.)

På samma sätt talar Paulus gång på gång om evangeliet såsom en hemlighet, ett »mystérion», en hemlighet fördold hos Gud från tidernas begynnelse.

Det är också betecknande, att de nämnda orden i Joh. 18:20 omramas av berättelsen om den främste apostelns förnekelse. Uppenbart är, att om han fattat evangeliets, Kristi verks hemlighet, skulle han icke ha förnekat Kristus. När han i sinom tid, utrustad med »kraft av höjden», ägde den insikt i denna hemlighet, som hans apostlaämbete krävde, förnekade han heller icke Kristus, utan han framträdde öppet inför världen med evangelium.

Denna gradering i förståelse av evangeliet hör således nödvändigt samman med dess egendomliga karaktär av att vara öppet meddelad åt alla, åt världen. Det är icke en hemlighet på det viset, att något är undanhållet. Evangeliets hemlighet är densamma som Kristi hemlighet. Kristus själv är det hemlig-

hetsfullaste i historien men Kristus själv gav sig helt, odelat och oinskränkt åt hela världen. Det fanns icke någon rest, något lägsta skikt av onda människor, till vilka hans livsverk icke nådde, för vilka han icke led korsets död. Ned i mänsklighetens allra djupaste mörker trängde detta gudomliga Ljus ner i självtgivande kärlek.

Det demoniska hatet mot Guds kärlek i Kristus innefattar också denna den gudomliga självtgivande hemligheten. Men även en, som vill bekänna sig till Kristus, kan, såsom Petrus en gång, tre gånger, gjorde, taga anstöt av Kristi honom hembjudna hemlighet. En Kristi lärjunge är dock icke *nödsakad* att med Petrus taga anstöt av och förneka Kristi djupa hemlighet och den djupa hemligheten i Hans Ord. Han kan i stället i aningsfylld hängivenhet bevara hela den »skatt» som detta Ord utgör och taga emot Kristushemligheterna såsom de, om vilka Johannes säger: »åt alla dem, som togo emot honom, gav han rättighet att bliva Guds barn, dem som tro på hans namn, vilka äro födde, icke av blod, icke heller av kött's vilja, icke heller av mänsklig vilja, utan av Gud» (Joh. ev. 1:12, 13).

Anm. För följande texter hänvisas till »Anteckningar till Nytestamentliga texter» av Hugo Odeberg, S.A.M:s förlag, *Jönköping*:

Joh.	19:1-11	a.a. sid.	92
Luk.	1:46-55	» »	96
	» 22:14-22	» »	98
Matt.	28:1-8	» »	100
	» 28:8-15	» »	101

Femte akten i Kristi lidandes historia.

Av pastor *Johan Öberg*.

Inför den Korsfäste. Fram till den Korsfäste för oss på ett gripande sätt Långfredagens text, fram till det blödande, lidande och döende Guds lamm. Det tar icke många minuter att läsa Kristi pinas historia, och dock kanske många av oss tycker att den är lång nog och därför förkortade vi den också ofta betydligt. Det är *en* som lidit den helt igenom. Han tröttnade icke, ty han älskade. »Såsom Jesu kärlek var aldrig någons varit har.»

De första 3 orden från den Korsfäste vittna om den Korsfästes stora kärlek, hur han mitt i kampen glömmer sig själv för andra och helt förlåter. Lyssna: den Korsfäste beder, den föraktade, bespottade, pinade, sargade och lidande beder. Han beder för sina vänner? Nej, för sina bödlar. Och han säger: »Fader förlåt dem, ty de veta icke vad de göra». Utan att försvara sig eller svara ett ord har han lyssnat till allt det sataniska som försiggått vid korset, riktat mot honom själv. Han tiger, han tiger, han tiger. Och när han till sist öppnar sina läppar, då är det till bön, bön för alla dessa som så pinat och sargat honom. Här blottas för oss ett bottenlöst djup av kärlek; vilket mördande vapen mot ormahuvudet detta mörkrets förfärliga angrepp mötes med, den mest starka och brinnande kärlek. Det finns ingen skymt av något annat än kärlek och förlåtelse utan mått, utan gräns. Och i bönen lägger han sina plågoandar på sin faders hjärta, att även han må förlåta, att icke han måtte handla med dem efter deras missgärningar och vedergälla dem efter deras handlingar, utan omvända dem till tro på sig. Hur fruktansvärd deras synd var och är som förkas-

tade Mästaren och trampade Människosonen under sina fötter, det skall en gång den dagen uppenbara, då, när »Han kommer med skyarna och allas ögon skola se honom, ja ock deras, som hava stungit honom, och alla släkten på jorden skola då jämra sig vid hans åsyn». Bland de många av Jesu vänner som sökt sig ut till Golgata var även hans moder. Kampen hade varit svår i modershjärtat och var det alltfort. Hon måste trots smärtan vara med in i det sista, vara med ända till slutet för att se vad som skall ske med hennes älskade son. Och den gamle Simons ord blevo nu så smärtsamt levande för Maria: »Också genom din själ skall ett svärd gå». Sannerligen, det gick rakt igenom hennes varma hjärta, dess spets hade hon förnummit vid flera tillfällen under hans uppväxt- och verksamhetsår. Men nu gick svärdet rakt igenom henne, alla smädelserna, allt begabberi och korsets bittra smärta, allt marterar även henne, ty det var ju ändå hennes son. Hon är färdig att uppgivas. Då är det som han full av kärlek och förståelse och glömsk av det egna lidandet, sin egen smärta, ser den dignande, ensamma, och säger till henne: »Kvinna, se din son» i det han pekar på Johannes, och till Johannes säger han: »Se din moder» i det han visar med sin blick på Maria. Och Johannes skyndar att efterkomma sin älskade Mästars sista uppdrag, innan han lämnar denna jorden. In i döden klappade den Korsfästes hjärta för andra.

Bönen från den Korsfäste att Fadern måtte förlåta hans bödlar deras missgärningar får ganska snart sitt första svar, i det att en av de förut troligtvis smädande rövarena vaknar upp just på tröskeln till evigheten, vaknar upp över sin synd, och den bön som den botfärdige rövaren ber, den är mycket kort, men den går rakt på sak. Det var ingen predikan i vanlig mening som åstadkommit denna vändning hos rövaren, det var det icke. Vad han hört och sett därute på huvudskalleplatsen var endast hån och begabberi. Jo, han hade hört något som

avbröt så skarpt emot allt det övriga, mannen som hängde där på det mellersta korset, han bad, och han bad för sina plågoandar. O, vilket ögonblick, vilka ögonblick för den vaknande, botfärdige rövaren! Och i ett blir han varse den fruktansvärda skillnad som rådde emellan honom och den som hängde där i mitten, emellan dessa två förbrytare. Och i enlighet med sitt livs gärningar ser han, att hans lön och hans slut det måste bli evig förtappelse, ner i den djupaste avgrunden. Då ber han denna korta bön i elfte timmen om endast en tanke. Det var inte mera han bad om, han bad om bara en tanke av honom som han förstår var oskyldig och rättfärdig. Och han får ej allenast en tanke utan löfte om paradiset. Tänk vilken bönhörelse! »Sannerligen säger jag dig, idag skall du vara med mig i paradiset!»

Och vi lägga vidare märke till den Korsfästes djupa mörker och nöd i kampen. Vid sjätte timmen kom över hela landet ett mörker som varade ända till nionde timmen. — Så fruktansvärd, så ond, så djävulsk, så satanisk är gärningen på Golgata så solen synes neka att ge sitt sken. Och under dessa timmar upplever Jesus gudsövergivenhetens djupa, djupa, hemska kval. Hela vägen, från början av hans försoningsgärning ända tills nu, hade han klart sett sin faders viljas väg och ägt vissheten om hans välbehag. Men nu, när all avgrundens och all världens ondska och synd tornar upp sig emot honom, och han synes sjunka ner i en bottenlös dy, då synes fadern övergiva honom. Och mot slutet av de tre timmarnas mörker gives oss en aning, genom de få ord av Jesus, om det mörker som hans själ var nedsänkt uti, när han säger: »Min Gud, min Gud, varför har du övergivit mig?» Trots mörkret så se vi något av en förunderlig ljusning och en förunderlig lisa och hjälp i denna Jesu bön. Är det inte som om Jesus i det ögonblicket skulle komma en så nära, och vi vilja säga, vi förstå Människosonen, om vi också måste tillägga »delvis»,

ty det är ju ett område, där vi själva fått göra de bittraste erfarenheter. Och nu förstår jag; har han varit i mörker och måst ropa: »Min Gud, min Gud, varför har du övergivit mig», då förstår han mig som ingen annan, när jag kommer i mörker. Trots mörkret håller han ändå fast vid sin Gud. Min vän, lär av den i mörker kämpande Frälsaren, när mörkret omger dig! Håll dig då fast, fast, fast vid Gud, och fråga honom om orsaken till, att han synes övergiva dig. Och han, som ett ögonblick bortgömde sitt ansikte, vill med evig nåd förbarma sig över dig. Även om du ibland icke ser honom, så kom ihåg, att han ser dock dig, ty för honom finns intet mörker!

Lidandet förorsakar törst hos Jesus. Han har nu hängt på korset i sex timmar, långa timmar. »Jag törstar», det är det första och enda utbrott av smärta hos Jesus som vi höra och veta. Den smärtetörsten måste Jesus Kristus lida för att vi skulle beredas frälsning från de osaligas törst i evighet. Och Gud give att törsten efter honom vaknade i din själ, där som den ännu icke vaknat, så att Davids bön må bli din bön: »Såsom hjorten trängtar till vattenbäckar, så trängtar min själ efter dig, o Gud». Och Ordet säger om de törstande: »Saliga äro de som hungra och törsta efter rättfärdighet, ty de skola bli mättade».

Och det sjätte ordet som vi höra från korset talar om den Korsfästes segerrop i kampen. Gud vare lov för de välsignade orden: »Jag törstar», vilket evangelium! Men vi säga, Herren vare tack och lov evinnerligen för att det icke var det sista ordet från Golgata. Lidandets och kvalens utrop skulle avlösas av ett triumferande segerns ord, »det är fullbordat, det är fullbordat». Allt har nu nått sin fullbordan, allt som var skrivet om Människosonen av Profeterna var nu fullbordat. Och detta, min vän, innebär: Det är fullbordat, allt vad som till evig frälsning hör, allt är nu fullbordat. Han har i allt fullbordat vad vi bort. Allt det där som du icke kunde göra. Och ändå, det måste

göras för att du och Gud skulle kunna förenas. Det är nu gjort, fullkomligt. Det finns nu en fullkomlig frälsning för alla sorters syndare, det finns intet namn, ingen synd och ingen syndare som icke nu kan bli frälst, om han blott tror det fullbordade verket, om han blott tror Försonaren och hans gärning. Är du aldrig så bristfull, intet fattas, ty det är fullbordat. Så är de mest ofullkomliga, de mest bristfulla, de kunna bli helt och fullt frälsta. Gärningar till värdighet är här utelyckta, fullständigt och fullkomligt, ty det är ett fullbordat verk vad som skett på Golgata, och att du blir frälst sker bara på Nåd. Icke ens din tro kan göra något till att fullborda denna frälsning, ty den var fullbordad långt innan du trodde. För att du nu skall bli delaktig av den är dock, tro som Ordet lär! Men vad är nu då att göra? Och vi svara: intet, intet. Vi stryka bara under igen, endast tro, tro, tro på Försonaren Jesus Kristus, hans budskap: »Det är fullkomnat» och det gäller dig, och du har Försonaren och alla hans gärningar genom tron på honom.

Och det sista vi höra från korset är ett ord om den Korsfästes vila i och från kampen. Kampen, blodsdramat på Golgata är ändat. Den Helige och Rene, gjord till synd och till synes av värld och djävul besegrad, men som dock i djupaste mening var en den besegrades seger, böjer trött sitt huvud i döden och beder, i det han uppger andan, sitt livs aftonbön: »Fader i dina händer befaller jag min ande».

Matt. 28:8-15.

Av pastor *Johan Öberg.*

De tvenne påskbudskapen. Kan det då vara mera än ett påskbudskap? Det är väl så att annandagarna ha att framhäva en helt annan sida av den sanningen eller med anledning av den sanningen som framställs på den stora dagen. Annandagen är den lilla dagen, och annandagen har ofta något av skugga

och mörker över sig. Ifråga om påskbudskapet så är det verkligen två budskap som gått ut över världen och än i dag gör det. *Det ena* är inspirerat av djävulen och går via de andliga myndigheterna — då var det överstepräster och de äldste. *Det andra* är upplevt i sanning, av ögonvittnen framburet och inspirerat av den helige ande.

Det ena och det första av dessa tvenne påskbudskap lyder: Han är icke uppstånden. Och överstepräster och de äldste gävo en ganska stor summa pengar åt krigsmännen och sade: »Så skolen I säga: 'Hans lärjungar kommo om natten och stulo bort honom, medan vi sovo'». Och de menade, Han är icke uppstånden utan han är bortstulen av hans lärjungar. »Och det talet utspriddes bland judarna och är gängse bland dem ännu i denna dag.» Det är ändå märkligt: det blir både dyrt och besvärligt att gå djävulens ärenden. Det har alltid varit så. Att få några som förrådde Jesus Kristus kostade en summa pengar, och att få den lögnen utspridd att »han är icke uppstånden» kostade en stor summa pengar, och det är en summa som fördubblats många gånger om för att utsprida detta lögnens påskbudskap: Han är icke uppstånden utan han är död. Man har ända sedan första påsken sökt att med kraft bekämpa sanningen om Jesu uppståndelse. I denna kamp har man försökt den ena hypotesen efter den andra, och vi skall här nämna de viktiga man har sökt att betjäna sig av. Den äldsta av de många hypoteserna är den i texten angivna, den s.k. bedrägerihypotesen: att lärjungarna genom bedrägeri skaffat undan Jesu lekamen. Den har sedan länge förlorat sin betydelse. Den andra är skendödshypotesen: Jesus är endast skendöd, han dog icke på korset och genom kylan i graven skulle han ha vaknat till medvetande och sedan skulle han ha gått sin väg. Man har hävdats hypotesen om den subjektiva visionen. Enligt denna skulle det endast ha varit hjärnspöken hos halvt vanvettiga kvinnor, och lärjungarna skulle ha låtit sig behärskas och på-

verkas av uppståndelseföreställningen. Sannerligen, tvärtom, lärjungarna voro hängivna åt den svartaste förtvivlan för att Jesus verkligen var död. Och ännu en vill vi lämna, den är den s.k. medelvågshypotesen, den s.k. andliga uppståndelsen. Dessa människor — ty den är den modernaste, den gäller också idag — de mena, att när Jesus var död så kunde hans kropp icke uppstå men hans förhärligade och odödliga ande fick enligt Guds tillstodjande uppenbara sig för lärjungarna som ett tecken på att Jesu förkunnelse erkänts av Gud och i all synnerhet att människans odödlighet är ett faktum. Och utifrån den hypotesen, det antagandet, kan man tala brinnande och hänfört om Jesu uppståndelse, men man aktar sig för att nämna ordet lekamliga, kroppsliga uppståndelse. Det får du icke höra. Och hur modern denna hypotes än är så har den det emot sig, att den passar icke in i Ordets skildring av och om uppståndelsen. Den är således obiblisk, således direkt villolära. Man märke: vilka problem, vilka svårigheter och vilken osäkerhet inger icke en sådan lära. Och vi måste protestera. Läran må sedan komma från judarnas överstepräster och skriftlärd eller från våra dagars biskopar, präster, predikanter och andra, det hjälper inte. Stämmer den inte med Guds ord, är det en villolära i allra högsta grad. Och Paulus säger: »Förbannad vare den som kommer med något annat än vad som Ordet uppenbarar». Ty vi tro på Jesu Kristi lekamliga uppståndelse enligt Ordet, även om vi icke förstå det och helt kunna fatta det, det är oskiljbart. Den som i sanning har upplevt syndaförlåtelsens under och lever i detta under — ty det är ett under — tror helt på Jesu Kristi kroppsliga uppståndelse, att Jesu Kristi kropp förvandlats till en förhärligad himmelsk lekamen, som icke längre var underkastad naturens lagar. Och samma väg har Ordet lovat att vi skola gå. Vi äro bara stoft och jordemaskar utgångna av den Allsmäktiges hand och hur skulle vi kunna begripa och till fullo fatta dessa djupa hemligheter. Vi måste

böja oss i tillbedjan inför denne store, väldige Gud, som vi ändå få kalla vår Fader, vår Frälsare.

Därmed är vi också inne på *den andra* och den egentliga *påskhälsningen*: »Han är uppstånden». »Förkunna detta för mina bröder», säger Jesus. Det är livets och glädjens budskap: »gå och omtala detta för mina bröder». Det är särskilt tilltalsordet i uppståndelsehälsningen på annandag påsk eller påskdagen, det är särskilt det där tilltalsordet han använder om sina lärjungar, vi vill ta fasta på. Han säger: »Mina bröder. Gån till mina bröder och omtala detta, att jag lever och att I haven sett mig.» Första gången Jesus efter sitt fullbordade verk talar om sina lärjungar så använder han ett nytt tilltalsord, och det är detta ordet: »bröder». Detta var något helt nytt, det hade Jesus aldrig använt förut. Förut hade Jesus använt ordet: »vänner». Men aldrig »bröder». Vad har hänt? Vad är hemligheten till detta? Här måste gömma sig en stor och dyrbar hemlighet, här har något förunderligt stort skett. Det förunderliga har skett, att grunden till människans ursprungliga barnskapsförhållande till Gud är återställt. Den är nu återställd, sannerligen återställd. Den stora verkligheten hade Rosenius erfarit, när han sjunger: »Allt, vad oss Adam i fallet ådragit, Allt är nu botat av 'Kvinnones säd'. Kristus har världens synder borttagit. Just på den dagen, han dog uppå träd. Han, som var ren, Gjort det allen: En dog för alla och alla i en.» Genom den andre Adam, Kristus, är barnskapet återställt, gudsgemenskapen, barnaförhållandet till levande Gud, emellan människan och Gud. Och denna stora gärning har du sammanfattad i orden av Paulus: »Gud har i Kristus försonat världen med sig själv och han tillräknade icke människorna deras synder, och han har betrott oss med försoningens ord. Så bedja vi å Kristi vägnar; Låten försona eder med Gud!» Genom Kristi försoningsdöd och uppståndelse räcker Gud i Kristus handen till hela världen och manar: Låten nu försona eder med mig, ty jag är med er förso-

nad i Kristus Jesus. Låten försona eder med mig, låten försona eder med Gud!» D.v.s., tro vad i Kristus är gjort och du är upptagen i nådeförbundet, barnaskapsförhållandet till levande Gud. Och den som är upptagen i barnaskapsförhållandet till levande Gud, han har också barnskapets hela salighet, ty Ordet säger: »Ären I barn så ären I ock arvingar, nämligen Guds arvingar och Kristi medarvingar». Hur stort, hur rikt, hur gudomligt är icke uppståndelsens ord: »Mina bröder. Min fader och eder Fader, min Gud och eder Gud.» »Mitt har blivit edert därför att edert har blivit mitt.»

Hälsningen gäller varenda en som känner sig som syndare och behöver en uppstånden, levande Frälsare. Hör vad Ordet säger, Herren själv säger: »Icke allenast för dessa beder jag, mina närmaste, mina lärjungar som stå mig allra närmast, utan ock för dem som genom deras ord komma till tro på mig, på det att de må vara ett såsom du, Fader, är i mig och jag i dig.» Och den som genom tron är ett med Gud, han är försonad med Gud på försoningens grund, och den som är försonad med Gud, han är barn åt Gud, med Jesus Kristus såsom sin broder, icke endast vän utan broder.

Och det stora och tröstefulla i brodershälsningen som Jesus sänder till sina sörjande, tvivlande och djupt ner sjunkna, det stora i den hälsningen är, att den kommer, då lärjungarna är som mest ovärdiga. De är säkerligen i stort behov av en sådan hälsning. Hur hade det varit den sista tiden med lärjungarna, när det gällde förhållandet till Jesus och efterföljelsen, bekännelsen såsom varande hans trogna efterföljare? De hade dagarna före Jesu lidande tvistat om vem som var störst. När Jesus var på väg upp till sitt förfärliga lidande, då gick de och kivades på vägen, glömde Mästarens kval och kamp. Och så strax efter den första nattvardsgången går den modigaste och frimodigaste av dem alla och förnekar Jesus. Och när Jesus kämpar ensam i Getsemane och var mänskligt sett i det allra

största behov av förbön, då somna de allihop, icke en var vakande och bad. Och när Jesus hade blivit fångslad och de förde honom bort, då flydde de alla utom Johannes. Och lägg märke till, här hade inget tillfälle givits till några som helst förklaringar från lärjungarnas sida. Det går alltid lättare om man får förklara sig och framföra ursäkt, men här hade det inte getts tillfälle till något sådant. Och ändå kommer denna hälsning till dem: »Mina bröder, mina bröder». Det är sannerligen evangelium för dem som väl kunde ha tänkt: »vi är ovärdiga en sådan Mästare».

Ur “Evangelija eller Fagnad-Bodi etter Johannes.”

(Joh. ev. på nynorsk, kap. 19:25-30.)

Men inn-med krossen aat Jesus stod mor hans og morsyster hans, Maria, kòna hans Klopas, og Maria Magdalena. Og daa Jesus saag mor si, og saag at den lære-sveinen han hadde kjærast stod der innmed, segjer han til mori: „Kvinne, der er son din!” so segjer han til lære-sveinen: „Der er mor di!”, og fra den stundi tok lære-sveinen henne heim til seg.

Daa visste Jesus at no var alt full-ført, so skrifti skulde sannast; so segjer han: „Eg er tyrst”.

Det stod eit kjer der, som var fullt av vinædik; so fyllte dei ein svamp med det ædike, og sette han paa ein bergmyntestylk, og heldt han upp till munnen hans.

Daa Jesus hadde fengi ædike, sa han: „Det er full-ført!” og han bøygde hovude og gav aandi si yver til Gud.

(Ny umsetning fraa grunn-teksti. Oslo, hjaa det Norske Bibel-selskape.)

Nya testamentets kanon.

Några data.

Av prof. *H. Odeberg.*

Bibeln är en helig skrift. Detta gäller först om Gamla testamentet. Mat. 5:17 f. »Intill dess himmel och jord förgås, skall icke den minsta bokstav, icke en enda prick av lagen förgås, förrän det allt har fullbordats». Jesus anknyter själv till Gamla testamentet såsom en helig, gudomlig skrift. Det är inte först apostlarna, den senare församlingen eller kyrklig teologi, som sätter Jesus i samband med GT. Luk. 16:16 f. Samma gudomliga auktoritet som GT:s ord ha också Jesu egna ord liksom även apostlarnas. »Himmel och jord skola förgås, men mina ord skola aldrig förgås». Om apostlarna se Luk. 24:49 och Kol 4:16. Man vet sig i den urkristna församlingen även i apostlarnas tillfällighetsskrivelser äga något som i giltighet och tillkomstsätt är jämförbart med GT. De apostoliska skrifterna äro på Kristi uppdrag av Anden givna fortsättningar på GT. De bilda tillsammans med de gammaltestamentliga skrifterna ett helt av heliga skrifter. Detta framgår av en annan egenomlighet. När Paulus anför Herrens ord, befallningar, som komma ifrån Kristus, d.v.s. ifrån Jesu undervisning under hans jordeliv, d.v.s. ifrån den inkarnerade Herren, så skiljer han dessa noga från sina egna ord. 1 Kor 7:12, 25, 35. När han gör uttalanden utifrån sin egen gnomä, så framställer han dock icke dessa som tillfälliga. »Även jag har Kristi ande», nämligen såsom apostel. Även detta är alltså helig skrift. 1 Kor 2:4-13, 7:40. Apg 15:28. Jfr Joh. 20:21 ff. Att den urkristna församlingen uppfattat det på nämnda sätt framgår av 2 Petr. 3:16. (Märk till denna bibelvers, att grafai = heliga skrifter.) Det framgår också av 1 Klem. och Ignatiusbreven, där Kristi och

apostlarnas ord äro införda såsom auktoritet på samma sätt som GT under betoning av den syn på GT och Jesu och apostlarnas ord, som kommer fram i NT.

När det gäller citeringen av skrift i allmänhet äro trenne olika tillvägagångssätt att särskilja. 1) I Nya testamentet förekommer ofta allusioner på gammaltestamentliga bibelställen utan att detta uttryckligen framhäves. Detta har sin förklaring i att läsarna förutsättas vara så förtrogna med GT, att de genom nämnda allusioner omedelbart känna till ifrågavarande åsyftade gt bibelställen. Att märka är i detta sammanhang, att de gt orden naturligt foga sig in i de nt meningarna. 2) Ett citat införes genom formeln: »Det skrives» eller »det säges genom den eller den». Ordet »dia» anger, att det är fråga om något andeinspirerat. 3) Direkt angivande av det citerade stället.

Att de apostoliska skrifterna av den urkristna församlingen uppfattades som heliga framgår vidare därav, att de förelästes vid gudstjänsten. *När började de föreläsas?* För att rätt förstå denna fråga och rätt kunna besvara densamma, måste man gå tillbaka till Jesu eget jordeliv. I Luk. 4 berättas om Jesu besök i Nasarets synagoga. Såsom hans sed var gick han på sabbatsdagen in i synagogan och deltog i gudstjänsten, varigenom han upptog synagogans gudstjänst såsom något heligt, av Gud givet. Sedan andra anmodats att läsa dagens text ur *tora* (= 5 Moseböckerna), anmodades Jesus att läsa det profetställe, som var föreskrivet just för denna dag. Han läste det, och han anknöt därtill sitt eget ord. Hans förkunnelse var inte på något sätt jämförlig med den förkunnelse, man vanligen fick höra i synagogan. Den stora skillnaden var den, att Jesus tillämpade profetordet på sin egen person. »Idag är detta skriftens ord fullbordat inför edra öron».¹ Jfr härmed 1) Joh. 5:39, 2) de ställen, där ordet Herren, JHWH, användes om Kristus och 3) bergspredikans »*Jag säger eder*»! Redan i Nasarets synagoga ställer Jesus sitt ord, evangeliets, det nya förbundets ord, vid sidan om det gammaltestamentliga skriftordet och anknyter

till detta. Redan här ställas det gamla förbundets ord och det nya förbundets ord (visserligen ej nedskrivet, men muntligt uttalat av Herren själv) vid sidan av varandra, så som de ställdes vid sidan av varandra i den urkristna gudstjänsten: församlingen förde endast den tradition vidare, som den mottagit från Herren själv. Det måste därför antagas, att en apostolisk skrift (d.v.s. en skrift som mottogs såsom ett ord från Herren själv, framlagt på hans eget uppdrag), så fort den skrivits, omedelbart började föreläsas vid gudstjänsten. Jämför Kol. 4:16, där ordet för »läsas» är samma ord som användes just för »föreläsas som text vid gudstjänsten» (anagnōsthānai). Det är att märka, att inga utom-nytestamentliga författare ha sig bekant någon period i den urkristna församlingens gudstjänstliv, då apostoliska skrifter ej förelästes. Justinus Martyren nämner t.ex. att de kristna vid sin söndagliga gudstjänst föreläste apostlarnas ἀπομνημονεύματα och profeterna. (ἀπομνημονεύματα τῶν ἀποστόλων kan antingen vara subj. gen.: vad apostlarna kommo ihåg [från samvaron med Jesus] eller obj. gen.: minnena från apostlarnas liv).

Självfallet förekom och förefanns under denna första epok ingen kanon (kanon = en skriftsamling, som blivit begränsad, avgränsad). Förutsättningarna för kanonbildning äro:

1) att heliga skrifter finnas, 2) att sådana förhållanden uppstått, att man i ett samfund finner det nödvändigt att fixera, vad som *icke* får anses som heliga skrifter utan därför bör uteslutas. Kanonbildning påträffa vi första gången hos *Marcion*. (År 144 bröt denne med kyrkan och betraktas därefter som kättare.) Marcions kanonbildning hade föranletts av den omständigheten, att han skilde mellan GT:s och Jesu Gud och fördenskull måste utsöndra alla av de kristna församlingarna såsom heliga betraktade skrifter, vilka anknöto till och värderade GT. Hans utmönstring blev radikal: endast Luk. och 10 Paulus-brev höllo provet, och också dessa kunde accepteras först sedan alla ställen, som anknöto till GT uteslutits. (Inom

parentes kan anmärkas, att Marcion var den förste, som till de heliga skrifterna skrev prologer eller inledningar. Han gjorde detta för att preparera läsaren att se skriften på samma sätt som han själv ville se den. Själva detta prologskrivande upptogs av kyrkan och har fortlevat in i protestantismen. Jfr Luthers inledningar till testamentena och de enskilda skrifterna).

Den närmaste anledningen till kanonbildning inom kyrkan var den, att irrlärare sökte insmussla sina tankar i den kristna församlingen genom att nedlägga dem i skrifter, som utgavos under apostlarnas namn. Med kyrkofädernas och andras kamp mot irrlärarna följde därför också kamp mot dylika falska skrifter. Kriterierna på de heliga skrifterna voro tvenne: 1) hade resp. skrift förelästs ända från den dag, då den kom till? (detta kriterium självt tyder på, att de äkta, apostoliska skrifterna omedelbart började föreläsas, så fort de skrivits), 2) förelästes resp. skrift i *alla* församlingarna?

De första stegen i kanonbildningen äro de listor, som uppgjordes över de i församlingarna allmänt och från deras tillkomst brukade skrifterna. Det äldsta dokumentet är härvidlag den s.k. *Muratori* kanon (så benämnd efter den italienare, Muratori, som på 1700-talet upptäckte nämnda dokument i ambrosianska biblioteket i Milano och utgav det i tryck).² Detta dokument är i själva verket endast ett fragment, då början saknas. Muratori kanon börjar med att tala om Luk. ev. såsom det tredje evangeliet. Såsom det fjärde kommer sedan Joh. ev. Dessutom upptagas Apg., 13 Paulus-brev, Judas brev, 1 och 2 Joh., Johannesapokalypsen och Petrusapokalypsen. Om den sistnämnda anmärkes dock, att den ej användes i alla de kristna församlingarna. »Hermas Herde» avvisas. — I Muratori kanon kallas de gammaltestamentliga skrifterna »profetiska» och de nytestamentliga »apostoliska». Då NT och GT i nämnda kanon framställas såsom en helhet, är det möjligt, att den förlorade inledningen även handlat om GT. — Muratori kanon anses ha tillkommit någon gång mellan 170 och 200. (Det i

Milano hittade fragmentet härstammar från 700-talet.) Däremot torde det vara höjt över allt tvivel, att förteckningen tillhört den romerska församlingen. — Som författare har antagits Hippolytus. Ingenting motsäger denna uppgift. För dess riktighet talar den omständigheten, att Hippolytus var en ivrig bekämpare av irrlärare och uppgjorde förteckningar över irrlärliga skrifter. Sålunda har han, vid sidan av Epifanius, givit oss de utförligaste uppgifterna om den gnostiska litteraturen. I sin Ἐλεγχος (eg. »överbevisning», »vederläggning» d.v.s. av irrläror) äro citaten från förlorade gnostiska skrifter det värdefullaste.

I detta sammanhang bör *Tatiáns* evangeliesammanställning omnämnas. Tatian var bördig från Syrien men vistades en tid i Rom såsom Justinus Martyrens (död 165 i Rom) lärjunge. År 172 återvände han till Syrien och gjorde där en sammanställning av de fyra evangelierna, benämnd *Diatessarán* (eg. τὸ διὰ τεσσάρων εὐαγγέλιον = evangeliet genom de fyra). Att man upprättade en dylik synops innebar självfallet icke, att man ej betraktade evangelierna såsom heliga skrifter. Arbetet är närmast en motsvarighet till den svenska evangeliebokens sammanställning av passionshistorien.

Ireneus (biskop i Lyon, död omkr. år 202) upptar de fyra evangelierna, 13 Paulusbrev, 1 Petr., 1 och 2 Joh., Apg. och Joh. upp. Han, liksom övriga, betraktar Nya och Gamla testamenten såsom en enhet.

Tertullianus (död omkr. 220) använder för första gången termen »*novum testamentum*» såsom samlande namn för det nya förbundets heliga skrifter. Även andra namn förekomma hos honom, exempelvis »*instruméntum*». Han talar om »*evangélicum instruméntum*» (= evangelierna) och »*apostólica instruménta*». De senare indelas i fyra grupper: 1) Apg., 2) Paulus' brev, 3) Johannes' skrifter, 4) Apostólica (1 Petr., Jud. o.s.v.). Såsom beteckning för Gamla testamentet och Nya testamentet tillsammans användes

termen »totum instrumentum utriusque testamenti».

Klemens av Alexandria använde som samlande beteckning för gamla och nya förbundets skrifter termen κυριακή γραφή. Någon uppgjord lista över de heliga skrifterna finns emellertid icke hos honom. En dylik lista har däremot upprättats av hans lärjunge

Origenes (död år 254 i Tyrus till följd av den tortyr, han lidit under den decianska förföljelsen). Även för honom utgöra de bägge skriftsamlingarna en enhet av heliga skrifter, ἱεροὶ βιβλοὶ, benämnda παλαιὰ καὶ καινὴ διαθήκη (Gamla och Nya Testamentet). Han indelar skrifterna i ὁμολογούμενα (skrifter, vilka av alla äro erkända) och ἀμφιβαλλόμενα (omstridda). Vad han avser med sistnämnda uttryck är icke omedelbart klart. Till denna grupp räknas Hebr., 2 Petr., Jak., Jud. och Hermas herde. Vid en närmare undersökning framgår emellertid, att Hebr., 2 Petr., Jak. och Jud. av Origenes omnämns såsom erkända i alla församlingarna. Med termen ἀμφιβαλλόμενα vill han alltså ange, icke att dessa skrifter stå under debatt i församlingarna utan att vissa enskilda personer ställa sig mera tvekande till dem än till de övriga skrifterna. I fråga om Hebr. är Origenes själv skeptisk, i fråga om 2 Petr., Jak. och Jud. andra enskilda. Den enda skrift, som verkligen är ἀμφιβαλλόμενον, är alltså »Herms Herde».

Av alla förteckningar över heliga skrifter i gamla kyrkan torde *Eusebius'* vara den betydelsefullaste. (*Eusebius* av Cesarea skrev också den första kyrkohistorien, historia ecklesiastikā, avslutad omkr. år 325). I *Eusebius'* lista upptagas alla förelästa och använda skrifter. Även här förekommer uppdelningen i tvenne huvudgrupper: ὁμολογούμενα (ordet har samma innebörd som hos Origenes, från vilken det är hämtat) och ἀντιλεγόμενα (= motsagda). Att märka är, att denna klassifisering icke innebär en uppdelning i kanoniska och

icke-kanoniska skrifter. 1) ὁμολογούμενα. Till denna grupp hänföres 4 evangelier, Apg., Paulusbreven (där även Hebr. inräknas utan att detta dock uttryckligen uppges vara författat av Paulus), 1 Joh., 1 Petr. och Joh. upp., den senare skriften med tillägget εἰ γε φανείη (om det så kan synas, anses). Detta tillägg förefaller egendomligt, då enligt Eusebius definition ὁμολογούμενα betecknar skrifter, som äro allmänt använda. Om innebörden i tillägget se nedan! — 2) ἀντιλεγόμενα, skrifter, som på ett eller annat vis sättas i fråga (jfr Origenes ἀμφιβαλλόμενα. Denna skriftkategori indelas i trenne grupper: a) γνώριμα τοῖς πολλοῖς, d.v.s. skrifter, som äro godtagna och erkända av de många. Hit räknas Jak., Jud., 2 Petr., 2 och 3 Joh. Dessa böcker behandlas, jämte ὁμολογούμενα såsom kanoniska. Att de upptagits bland ἀντιλεγόμενα innebär ej, att de satts i fråga av någon församling utan endast att vissa enskilda personer känt sig tveksamma inför dem. — b) νόθα (= oäkta), d.v.s. mera tvivelaktiga skrifter. Hit hänföres Paulusakterna (vilka till innehåll närmast kunna jämföras med Apg.), Hermas Herde, Petrus-apokalypsen, Barnabasbrevet och Didachä (= De tolv apostlarnas lära) samt Joh. upp. med tillägget εἰ γε φανείη. Vad innebär detta tillägg? Då Joh. Uppb. står upptagen bland ὁμολογούμενα, är det uppenbart, att det allmänt erkändes i församlingarna. Då emellertid Eusebius för egen del ställt sig tvekan inför denna bibelbok, har han gjort ifrågasvarande tillägg vid skriftens omnämnande under ὁμολογούμενα och dessutom även upptagit den under νόθα men även där med ifrågasvarande tillägg. Tydligt är, att Eusebius själv helst skulle ha velat reservationslöst placera Uppb. under νόθα. Men då han inte kunde förneka det faktum, att den allmänt användes i församlingarna, måste han upptaga den under ὁμολογούμενα, liksom ock göra ifrågasvarande tillägg, när han upptog skriften under νόθα. Joh. Uppb:s placering under νόθα är alltså endast betingat av teologisk spekulation: Uppb. passade

inte in i det uppgjorda tankeschemat och därför borde man inta en reserverad hållning till den, även om den användes och erkändes i församlingarna. Eusebius' behandling av Uppb. innebär alltså inte ett steg vare sig fram eller tillbaka i fråga om det faktiska erkännandet av ifrågakvarande skrift i fornkyrkan — den är endast betingad av en viss teologisk spekulation vid en viss tidpunkt. — c) ἄτοπα πάντα καὶ δυσσεβή (= opassande alltigenom o. gudlösa), d.v.s. skrifter, som äro helt opassande och ogudaktiga. Här upptagas olika heretiska skrifter, såsom Petrusangeliet, Mattias' ev., Thomas' ev. o.a., samt Andreas' apostlagärningar, Johannes' apostlagärningar o.a.

Med avseende på de större kyrkoenheternas inställning till de heliga skrifterna är följande att märka:

Inom den *österländska kyrkan* (den grekiska och alexandrinska) ställde man sig (d.v.s. vissa religiösa ledare, ej församlingarna) skeptisk till *Joh. Uppb.*, vilken bok avvisades av bl.a. Dionysius Magnus och Cyrillus av Alexandria. Den teologiska skepsisen hade mellertid inte avgörande inflytande på Uppenbarelsebokens faktiska användning i församlingarna liksom ej heller, till syvende och sist, på skriftens ställning i kanon. I biskop *Atanasius'* 39:e påskbrev av år 367, vilket får anses som ett auktoritativt uttalande för hela kyrkan, återfinnes nämligen Uppenbarelseboken bland de 27 bibelböcker, vilka sedan blivit den faktiska kanon. I detta påskbrev förekommer för första gången termen »kanonisk» i uttrycket *κανονιζόμενα βιβλία*.

I den *syrisk kyrkan* användas och erkänns från början alla de bibelböcker, som vi numera förstå under termen kanoniska. Diskussionen om vissa skrifers äkthet uppkom först omkr. år 400 i samband med utförandet av den bibelöversättning, som går under namnet *P^ešittā*. För att bringa bibelböckernas antal i överensstämmelse med antalet bokstäver i de hebreiska och syriska alfabeterna (22) uteslöt man 5, nämligen 2 Petr., 2 och 3 Joh. Jud. och Joh. Uppb. I senare översätt-

ningar, t.ex. Philoxeniana, har man emellertid återinfört de sålunda uteslutna böckerna.

Om i den österländska kyrkan Uppenbarelseboken kritiserades, var det i den *västerländska kyrkan* **Hebreerbrevet**, som stod under debatt. Att denna skrift från början använts och erkänts i församlingarna framgår bl.a. därav, att Clemens Romanus (förf. till 1 Klemensbrevet) citerar den såsom auktoritativ och helig; han citerar den proportionsvis, i förhållande till dess omfång, t.o.m. mera än någon av de övriga nytestamentliga skrifterna. Även av Tertullianus skrifter framgår det, att Hebr. var allmänt använt och erkänt. På 300-talet var emellertid diskussionen om Hebreerbrevet ganska stor. Den egentliga grunden till skepsisen var den, att man ej kunde finna bevis för att Hebr. var författat av Paulus: skriftens apostolicitet sattes i fråga! Att en såpass häftig diskussion på grund av denna omständighet kunde flamma upp visar, hur samvetsgrann och kritisk man i fornkyrkan var vid bedömandet av en skrifts anseende såsom kanonisk eller ej. — Vid denna tid började man **behandla kanonfrågan på synoder och kyrkomöten**, något, som innebär ett nytt steg i kanonhistorien. Detta skedde för första gången på kyrkomötet i Rom år 382 under biskop Damasus den förste. I den *Ordo scripturarum novi testamenti*, som man enade sig om, är Hebreerbrevet upptaget bland de övriga nytestamentliga skrifterna. På kyrkomötena i Hippo år 393 och i Kartago år 397 var frågan åter uppe. Också här erkändes alla de 27 skrifterna. Dock gavs Hebreerbrevet en särställning. I fråga om Pauli brev säges nämligen »Páuli apóstoli epístulæ trédecim, eíusdem ad Hebráeos úna» (densammes till hebreerna ett). Med detta uttryckssätt ville man ange, att Hebreerbrevet väl är av paulinskt ursprung men ej på samma direkta sätt som övriga Paulus-brev. På synoden i Kartago år 419 inräknar man däremot Hebr. utan vidare bland Paulusskrifterna, i det man talar om »Páuli apstóli epístolæ quattuórdecim». — I den västerländska kyrkan, liksom f.ö.

också inom de österländska och syriska kyrkorna, rådde också viss tveksamhet inför de katolska breven. 1 Petr. och 1 Joh. voro aldrig under debatt och Jak. i mycket ringa utsträckning. Större skepsis kände man inför 2 Petr., 2 och 3 Joh. och Jud. I sitt auktoritativa uttalande »qui libri recipiantur in canone» av år 405 framställer Innocentius I alla de 27 skrifterna såsom kanoniska och samma skrifter upptas och sanktioneras av Hieronymus i Vulgata. Jfr synodbesluten i Rom 382, i Hippo 393, i Kartago 397 och 419.

Därmed hade de 27 nytestamentliga skrifternas kanonicitet avgjorts. En annan fråga, som av vissa teologer diskuterades, var emellertid, om alla dessa skrifter skulle tillmätas samma *auktoritet*. **Iunilius Africanus** präglade termerna »perfécta auctóritas» och »média auctóritas». Medial auktoritet tillmätte han 2 Petr., 2 och 3 Joh., Jak. och Jud. samt Uppb. Från **Sixtus** härstammar termen »*déuterokanonisk*». Som deuterokanoniska betecknades de gammaltestamentliga apokryferna jämte de anförda nytestamentliga skrifterna (2 Petr. o.s.v.). Med denna beteckning avsåg man dock inte att gradera skrifternas auktoritet. Den användes i stället för att beteckna de skrifter, vilka, såsom man trodde, senare inkommit i kanon. Att de gammaltestamentliga apokryferna hänfördes till de deuterokanoniska skrifterna har sin grund i följande omständighet: När man under 300-talet gjorde de gammaltestamentliga skrifterna till föremål för noggrannare undersökning, vände man sig också till de judiska lärde för att utröna deras uppfattning. Det befanns då, att judarna ej reservationslöst erkände dessa skrifter utan kallade dem för *genuzim*, d.v.s. de undangömda (grek. ἄποκρυφα). Då man ej kände till, hur judarna gått till väga vid fixerandet av sin kanon, antog man, att dessa böcker först senare kommit med bland de kristnas heliga skrifter. — Frågan om de heliga skrifternas auktoritet togs upp till behandling på det tridentinska mötet. I »*decrétum de canónicis scriptúris*» av den 8 april 1546 sammanfattas den

katolska kyrkans slutgiltiga och definitiva ståndpunkt i följande ord: »Spíritu sancto inspiránte conscripti Deum habent auctórem». Därmed bortfölo alla försök från enskilda teologers sida att gradera de heliga skrifternas auktoritet. Att märka är, att i den kristna kyrkans kanon innefattas såväl GT som NT. Uttalandena om de heliga skrifternas auktoritet gälla alltså *hela* Bibeln.

(Forts.)

Fotnoter:

¹ Obs. att det heter »inför edra öron» icke »ögon», d.v.s. uppfyllelsen eller fullbordan är icke något, som blott iakttages såsom något tillfälligt av en tillfällig skara, utan meddelas såsom något som skall *höras*, d.v.s. meddelas som en uppenbarelse, d.v.s. ss heligt ord, gudomligt ord, synonymt med Helig skrift.

² L. A. Muratorii, *Antiquitates Italicae*. Mediolani 1740. III. Sidd. 854 ff.

De nytestamentliga skrifternas förutsättning.

Av prof. H. Odeberg.

Evangeliernas tillkomst sammanhänger med den urkristna missionsförkunnelsen. I Apg. 4:20 säga Petrus och Johannes: »Vi för vår del kunna icke underlåta att tala vad vi hava sett och hört». Detta heliga tvång att förkunna är parallellt med profeternas. — För att förstå den urkristna missionsförkunnelsen är det nödvändigt att erinra sig apostlarnas förhållande till deras Herre och Mästare. I Luk. 24:25 ff. heter det, att Jesus öppnade lärjungarnas ögon, så att de förstodo skrifterna, »han begynte genomgå Moses och alla profeterna och uttydde för dem vad som i alla skrifterna var sagt om honom». Lärjungarna voro vittnen till detta. Vittnesbördet därom skulle frambäras till alla folk (Mat. 28:18 ff.). Det skulle börja, när Jesus sänt lärjungarna »sin Faders löfte», den helige Ande, varigenom de skulle beklädas med kraft från höjden. Om An-

den heter det: »Han skall lära eder allt och påminna eder om allt vad jag har sagt eder» (Joh. 14:26) och vidare: »Jag hade ännu mycket att säga eder, men I kunnen icke nu bära det. Men när han kommer, som är sanningens Ande, då skall han leda eder fram till hela sanningen. Ty han skall icke tala av sig själv, utan vad han hör, allt det skall han tala»; (Joh. 16:12 f.). — Lärjungarna skulle vittna. Detta vittnesbörd skulle ske på Kristi befallning och i Andens kraft. Lärjungarna hade blivit anförtrodda detta uppdrag i egenskap av sådana, som varit med Kristus från begynnelsen. Lärjungarna voro vittnen — det betyder inte blott att de i yttre motto fått se Jesu gärningar och lyssna till hans ord; det betyder först och främst att de fått se den djupare innebörden i hans liv och verk, de hade fått den sanna förståelsen av de heliga skrifterna, de hade fått skåda Människosönens hemlighet: Vi sågo hans härlighet! Lärjungarna ha fått sig anförtrodd en dyr och helig skatt. Denna skatt ha de att förvalta, »Såsom förvaltare av Guds hemligheter, så må man anse oss» (1 Kor. 4:1). Att förvalta betyder ej blott att ge ut utan också, och lika mycket, att bevara, att hushålla. Inte allt får meddelas på en gång. Jfr Joh. 16:12: »Jag hade ännu mycket att säga eder, men I kunnen icke nu bära det.» Det finns något, som kan kallas för kristendomens elementer, kristendomens grunder. Jfr 1 Kor. 15:1-9! Märk i detta avsnitt uttrycket »enligt skrifterna» (v. 3 f.): Jesu förhållande till de heliga skrifterna är något grundläggande i det vittnesbörd, apostlarna hade att frambära. Märk vidare uttrycken παραλαμβάνειν och παραδιδόναι. (v. 3). Dessa uttryck äro ej formade av Paulus utan tekniska termer för mottagandet och överlämnandet av ett heligt budskap, en helig tradition (hebr. kibbel [παραλαμβάνειν] och mäsar [παραδιδόναι]). I traktaten Abot användes således dessa termer om Moses, när han mottog lagen och sedan överlämnade den till Josua. I 1 Kor. 15:1-9 talar Paulus om hur han i början meddelade korintierna kristendomens elementer. Dessa elementer kallas

i Hebr. 5:12 för τὰ στοιχεῖα τῆς ἀρχῆς, och att meddela dem kallas »att lägga grunden» (Hebr. 6:1). Elementerna måste meddelas till sådana, som äro barn i Kristus (νήπιοι ἐν Χριστῷ), 1 Kor. 3:1. Dessa måste, med hänsyn till undervisningens beskaffenhet, skiljas från sådana, som äro τέλειοι och πνευματικοί (d.v.s. sådana, som ha ande till att fatta). Pärlorna få ej kastas för svinen (Mat. 7:6). Om evangeliets elementer se 1 Kor. 15:1 ff. och Hebr. 6:1-2 och jfr ovan sidd. 16 f. [anteckningarna till ”Joh. 18:15-27”.]

Paulus kallar evangeliet för παράδοσις (tradition), d.v.s. något, som han mottagit. Det muntliga och skriftliga framställningssättet gick från början upp i vartannat. Evangeliet förkunnades muntligt i samband med föreläsandet av de heliga skrifterna. Vad man förkunnade var Jesu lidande, död, uppståndelse och verksamhet. Denna förkunnelse hade en fast form och ett fast innehåll (jfr 1 Kor. 15:1 ff.). Observera att det heter evangeliet enligt Matteus o.s.v.

Redan tidigt funnos flera framställningar av Jesu liv. Men varje ögonvittne var icke vittne i Jesu mening. Se Luk. 24:48. Helig skrift blev endast den, som tillkommit såsom direkt följd av Kristi uppdrag till apostlarna, d.v.s. som förmedlats av en apostel. I fråga om evangelierna säger Ireneus, att de fyra evangelierna såsom representerande och framförande det auktoritativa evangeliska vittnesbördet anknyta till de fyra huvudväsendena i den himmelska världen enligt Hes. 1 och Upp. 4-6: Matteus-människan, Markus-lejonet, Lukas-tjuren och Johannes-örnen. I evangelierna förekommer också en anpassning av förkunnelsen efter olika fattningsförmåga hos läsarna: Mat., Mark. och Luk. äro skrivna för människor i begynnelsestadiet, Joh. för mera framskridna.

Jüdischer Staat und jüdische Kultur.

Von Rabbiner D:r *David Grünwald.*

Inmitten einer Weltkrise und im Schatten der tragischen Auseinandersetzungen zwischen den Nationen erlebt die Welt einen Akt historischer Gerechtigkeit in Verbindung mit dem Ausdruck jüdischen Volkswillens und der Vitalität jüd. Lebensdynamik. Die Wahrheit hat wieder einmal mehr gesiegt und wir sind einen Schritt weiter gekommen auf dem Wege der Maxime Freiheit, Gleichheit, Brüderlichkeit.

Das jüd. Volk steht nun vor der grossen Aufgabe den Aufbau und Ausbau seiner alt-neuen Heimat zu vollziehen, bezw. die bereits bestehende jüd. Heimstätte in einen selbständigen Staat unter eigener Verwaltung und eigener Kontrolle zu verwandeln. So ist es wohl gegeben, nach einem sehr bemerkenswerten materiellen Anfang die Linie der kulturellen Entwicklung ins Auge zu fassen.

In der Geschichte lernen wir grosse nationale Kulturen kennen, die der Assyrer und Ägypter, der Griechen und Römer. Heute zeugen nur noch tote Formen von ihrer einstigen Macht. Der Verlust der staatlichen Souveränität dieser Nationen ist keine adäquate Erklärung, die Einverleihung in ein anderes Staatsgefüge kein ausreichender Grund für den Untergang ihrer bedeutenden Kulturerengenschaften, denn wir Juden haben z.B. im babylonischen Exil überragende eigene Kulturgüter geschaffen, den babylonischen Talmud, und die sogar fast 2000-jährige Diaspora hat nicht vermocht, unsere Eigenart auszulöschen. Diese geringe innere Widerstandskraft dieser Kulturen einerseits, die Zähigkeit jüd. Charakters andererseits, könnte wohl auf die mangelnde, bezw. stark betonte metaphysische Geistesrichtung zurückzuführen sein, welche ich als die *vertikale* Kulturkomponente bezeichnen möchte. Auf primitiver Kulturstufe glaubten diese Völker an überirdische

Mächte — wobei eine Analyse ihres Gottesbegriffes nicht einfach ist — mit zunehmenden politischen, wirtschaftlichen und zivilisatorischen Fortschritten wurde aber der Gottesbegriff immer konkreter, materieller, irdischer, bis er schliesslich mit dem Erfolg identifiziert und der Erfolgreiche mystifiziert wurde. Damit war ihre geistige Entwicklung bereits rückläufig.

Das vernunftmässige rationale Denken ist *horizontal*, führt zu technischen, nicht geistigen Fortschritten. Wir erlebten es ja, dass Vertreter der Wissenschaft, die nicht alle als Konjunkturalwissenschaftler bezeichnet werden können, eine vollständige Umorientierung in ihrem Denken zustande gebracht haben, eben auf dem Gebiete des Rationalen. Von echten Schöngestern haben wir es kaum gesehen, weil der Geniale, Geistige, eben Metaphysiker ist. Wie der menschliche Körper nur lebt, solange ihm eine Seele innewohnt, der menschliche Kadaver aber bei aller seiner bis ins Feinste gehenden Organisation tote Masse ist, so lebt ein Volk geistig nur solange als ihm die Volksseele eignet, seine Metaphysik. Das Wesen der jüd. Volksexistenz ist seine nicht vergrößerte metaphysische Geistesrichtung. Diese erklärt das Scheitern der inneren Assimilation bei aller äusseren Imitation.

Auf Grund dieser Ueberlegungen wäre es kaum denkbar, dass heute in Palestina versucht werden sollte, einen jüdischen Staat mit jüdischem Volkstum auf *rein* nationaler Grundlage aufzubauen. National könnte hier auch keine rein geographische oder ethnische Bezeichnung sein. Was aber ist ihr Inhalt? Wenn ich sage ich: bin Schwede, so besagt das nicht nur die Sesshaftigkeit zwischen Norwegen, Finnland und Dänemark, oder den Besitz schwedischer Ausweispapiere, Bedingungen welche formaler Natur sind, sondern das *innere Verknüpftsein* mit einem Volk und Land in dem die Begriffe von Freiheit, Gleichheit, Demokratie u.a. beheimatet und verwirklicht sind. Das ist der Inhalt oder das wesentliche Merkmal des Begriffes Schwedische-Nationalität.

Es wäre unverständlich wenn massgebende Männer, die historisch denken können, glauben würden, auf der Ideologie der II. Internationale eine jüd. Kultur schaffen zu können. Die soziale Bewegung als Resultat des XIX. Jahrhunderts ist historisch fundiert. Das starkwerdende Bürgertum, das Gottesgnadentum der Obrigkeit und deren Auswüchse, haben die soziale Bewegung als Gegendruck motiviert und ihr Existenzberechtigung verliehen. Aber schon wir erleben es, dass die für unverrückbar und ewig gewählten Theorien der sozialen Reformer von einem völkischen Gesichtspunkt desavouiert werden, was ihren Charakter als Entwicklungsstufe kennzeichnet, die wie jede andere überholt werden kann.

Welch anderen Inhalt aber können wir einem werdenden jüd. Staat und Volkstum geben als den *traditionellen*, der sich als *überzeitlich* erwiesen und *genügend* Spielraum bietet, um in *seinem Rahmen* dem Fortschritt den gebührenden Platz einzuräumen.

Oder sollten wir, deren frühere Kultur allen anderen bis heute soviel gegeben hat, uns selbst zu Nehmenden degradieren und sozusagen aus dritter Hand nehmen, wo wir die erste sein können. Gerade weil wir in einer Zeit von Umwertungen leben, versuche man nicht ein altes Kulturvolk auch bei einem neuen Unternehmen in kurzfristige Formen des XX. Jahrhunderts zu zwingen, sondern warte ruhig ab, bis aus dem *freien* Kräftespiel — und darauf liegt der Nachdruck, dass in der Aufbauperiode freie Entfaltungsmöglichkeit auf allen Gebieten geboten und jede Vorherrschaft unterdrückt werden muss — eine land- und menschenbedingte Gesellschaftsform und Kulturbasis herauswächst. Wenn man ein braches, sozusagen voraussetzungsloses — wenn man von der Tradition absieht — Land aufbauen geht, ist jeder Versuch vorgefasste Formen und Normen für neue Inhalte um jeden Preis zu erzwingen, ein Stoss in den luftleeren Raum, ein unrationeller Energieverbrauch.

Theoretisch bestehen für einen Kulturaufbau zwei Möglichkeiten. Zur Zeit der Völkerwanderung haben sich viele Volksstämme in neuen Gebieten angesiedelt, haben jeden Zusammenhang mit der alten Heimat aufgegeben und bauten ein autochtones Volks-, Staats- und Kulturleben aus eigenen Kräften auf. Die andere Möglichkeit ist jene, wie sie von Auswanderergruppen verwirklicht ist, denen die Heimat zu eng geworden und welche zum Beispiel in Uebersee kolonialisatorische Arbeit leisteten, in Verbindung mit der Heimat und an dortige Verhältnisse anknüpfend. Der erste Weg kommt für den jüdischen Staat kaum in Frage, denn die Immigration geht nur tropfenweise vor sich und sogar wenn diesbezüglich die Besserung eintritt, indem Ströme von Einwanderern Einlass finden werden, so ist die Immigration doch zu uneinheitlich, denn während die eine Gruppe bereits einen gewissen Lebensstandard erreicht hat, muss eine andere erst primitive Kolonisationsarbeit leisten. Die andere Methode aber des Anknüpfens und der Fortsetzung der Kulturarbeit kann für uns nicht die Weiterentwicklung sich überholender europäischer Kulturformen bedeuten, sondern nur Aktivierung und Intensivierung der als überzeitlich erwiesenen jüd. Tradition, der Urkraft des Judentums mit dem *genügenden* Spielraum für den Fortschritt der Zeit.

Man hat versucht jüdische (hebräische) Sprache mit jüdischer Kultur zu identifizieren. Die Sprache ist aber nur *eine* der *Ausdrucksformen* der Kultur. Es ist am Zionistenkongress von berufenem Munde in Bezug auf die Gesellschaftsordnung davon gesprochen worden, dass Normen die früher gesichert erschienen, heute ins Wanken gekommen seien, wie ja auch neue Erkenntnisse die Demarkationslinie zwischen Materie und Energie verwischt und eine gegenseitige Bedingtheit stipuliert hätten. Dies gilt auch auf anderen Gebieten. Auch zwischen Sprache und Kultur besteht eine Reziprozität, wobei die Sprache als das Ruhende der Materie, die Kultur als

das Bewegende der Energie entspricht. Mit zunehmender Energie wächst nach neueren Erkenntnissen auch die Masse. Uebertragen heisst das, dass mit einem Kulturaufstieg auch eine Sprachentwicklung gesetzmässig verknüpft sei. Die Umkehrung des Satzes ist aber nicht zulässig, indem mit zunehmender Masse nur die potentielle, nicht aber die aktuelle Energie zunimmt, d.h. dass der Ausbau der Sprache nur die *Möglichkeit* der Kulturentwicklung schafft. Wenn heute Griechenland daran ginge die alt-griechische Sprache wieder zu beleben, um dadurch die allgriechische Kulturstufe zu erklimmen, so hätte man für diese Bestrebungen nur ein mitleidiges Lächeln. Nicht anders ist es, wenn man irgend eine europäische Kultur ins Hebräische übersetzt, das wäre noch lange keine jüd. Kultur, denn die Odyssee bleibt in allen Uebersetzungen griechisches Kulturgut, die Bibel aber in allen Sprachen bleibt israelitisches Kulturgut.

Es steckt ein gut Stück Diaspora-tragik darin, dass uns die Emanzipation von fremder Kultur so schwer fällt, und es ist ein Zeichen unserer Galuth-Einstellung, dass man an der Oberfläche der jüd. Kultur, welche doch die einzige Quelle neuhebräischer Sprachformung bildet, haften bleibt und sich scheut tiefer in die idealen und ideellen Inhalte vorzudringen. Hoffen wir, dass dies nur eine Kinderkrankheit von der Exilzeit her darstellt, die im neuen Staatswesen bald überwunden sein wird durch eine zweckmässige Therapie, denn an ärztlichen Grössen auch für Krankheiten des Geistes wird es dem neuen Staat nicht mangeln.

Dann wird Palestina wieder zu Erez-Israel, zum heiligen Land werden. Ueber dem heiligen Land wölbt sich aber ein einziger Himmel, der sich über alle irdischen Mauern wegwölbt und Gemeingut aller Völker ist, wie es der Prophet Jesaja (56:7) so schön ausgedrückt: »denn mein Haus soll ein Bethaus für alle Völker werden«.

Vem talades bergspredikan till?

Av kontraktsprosten *Carl Sandegren*.

En nästan som i förbigående gjord, rent av egentligen onödig erinran i en nyligen publicerad uppsats om att »Jesus talar ju här (Mt. 7:12) enligt Mt. 5:1 till 'folket' (oklos)» föranleder nedanstående undersökning om det verkliga är så eller om Herren här talar till lärjungarna. Medan uppsatsen betygar sig bekämpa »en spiritualiserande omtolkning av Jesu ord», kan den befaras befrämja en ännu svårare villolära: en moraliserande omtolkning av bergspredikan.

Det är synnerligen tilltalande att den s.k. ramen till bergspredikan tillerkännes vitsord — något allt annat än allmänt erkänt, som bekant; jfr t.ex. M. Dibelius i hans (eng.) föreläsningar över bergspredikan, däri han rent ut säger att det är farligt, ja, vilseledande att fråga efter till vem bergspredikan talats. Om man emellertid överhuvud taget håller på ramen, bör man väl ändå taga med hela ramen, alltså även v. 2. Den lyder: »När han nu såg folket, gick han upp på berget; och sedan han hade satt sig ned, trädde hans lärjungar fram till honom. Då öppnade han sin mun och undervisade dem och sade.» Därav synes framgå, att det var till lärjungarna Herren talade, även om andra hade tillfälle att höra vad han sade.

Att det måste ha varit till lärjungarna som Herren talade framgår därav att det är fråga om en undervisning om vandeln. Hur hade en undervisning därom kunnat komma i fråga med andra än lärjungarna?

En läkare s.a.s. talar på två skilda sätt. Till den stora all-

mänheten vänder han sig i sina annonser, resp. en skylt angivande sitt yrke, ev. specialitet, tid och plats, när han kan träffas. Dem som söka honom och anförtro sig åt honom, hans undersökning och behandling, ger han sina föreskrifter. Analogt kan man tydligt urskilja två sätt att tala hos Jesus och ännu tydligare hos Paulus. Denne talar på ett sätt till judar och hedningar, på ett annat sätt till de kristna. De förra söker han visa att Jesus är Messias och kalla till hans lärjungar; de senare undervisar han framför allt om deras vandel. Och detta ligger helt i sakens natur. Man kan vänta samma metod hos Jesus och man räknar icke fel däri. När det heter att han undervisade i synagogan eller helgedomen, utan att det säges vad han undervisade om, tar man säkert ej fel, om man menar att det var något liknande vad Paulus talade om till judarna, helst om man erinrar sig de gånger, ej många, men dock några, då såsom i Luk. 4 hans predikan i en synagoga återges: det är budskapet om uppfyllelsen i hans egen person av Gamla testamentets löfte om den kommande Messias, innebärande en kallelse till lärjungaskap hos honom. Innan någon blivit hans lärjunge, kan ju en undervisning om vandeln såsom sådan ej ifrågakomma. Detta är ju ock i överensstämmelse med den s.k. missionsbefallningen med de två momenten: göra folken till lärjungar och lära dem att hålla allt vad Herren befallt. Det blir därför ock i överensstämmelse med praxis på missionsfältet. Det är en bestämd skillnad mellan hednapredikan och predikan i den kristna församlingen med avseende på innehållet helt i linje med vad N.T. meddelar om Pauli praxis, såsom ovan nämnts. Beaktas detta, måste medgivas att bergspredikan talats till lärjungarna, ej till folket.

Sättet för undervisningen pekar vidare hän till att bergspredikan talats till lärjungar. Undervisningen bedrevs i regel från morgonen till middagstiden med frågor och svar, diskussion och uppställandet av slutledningar eller lärosatser. Sådan

undervisning kunde ej hållas med andra än dem, som voro närvarande hela tiden. Kommande och gående kunde höra på den stund de voro tillstädes, men de kunde ej väntas stanna hela tiden. »Folket» hörde tydligen till denna senare kategorin.

Beaktas vidare innehållet i bergspredikan, får man ytterligare anledning att i den se en undervisning av lärjungarna. Uttryck sådana som »Det är I som» (ej: I, då »I» är betonat) »ären världens ljus, jordens salt»; »Saliga ären I, när människorna för min skull smäda och förfölja eder och sanningslöst säga allt ont mot eder... Så förföljde man ock profeterna, som voro före eder» kunna ju helt enkelt ej ha sagts till andra än till lärjungarna. Det är ock endast dessa, ej »folket», som kunde sammanställas med profeterna, även om de varit före »folket».

När det i avdelningen kap. 5:21 ff. talas om »broder», ligger däri en hänvisning till att det är fråga om dem, som i N.T. genomgående kallas »bröder», d.v.s. de kristna, dem som genom tron på Jesus såsom Messias blivit Guds barn (Joh. 1:12) och därmed »bröder» enligt N.T:s språkbruk.

Åtminstone Fader Vår är enligt ramen i Luk. 11 en åt lärjungarna given bön.

Pauli ord i 1 Kor. 9:14 (Så har ock Herren förordnat att de som förkunna evangelium skola hava sitt uppehälle av evangelium), sammanställda med t.ex. v. 6 i samma kapitel; 2 Tess. 3:9; Gal. 6:6 äro ju en direkt anspelning på Mt. 6:33 ff. Här manar Herren sina åhörare (vilka dessa nu må vara) att i tro på deras himmelske Fader (utan »klentro» v. 30) med åsidosättande av arbetet för föda och kläder först arbeta för Guds rike och hans rättfärdighet, d.v.s. söka föra andra in i det rike, där de själva voro medlemmar, även om de därigenom skulle för var dag få sitt fulla mått av människors ondska (»kaka» på grekiska), som de dock ej skulle besvara med att varken döma

eller fördöma dem (kap. 7:1). Det är alltså fråga om sådana, som fingo kalla Gud för Fader, alltså sådana, som trodde på Jesus såsom Messias eller voro hans lärjungar och som dessutom fingo det särskilda uppdraget att söka föra andra in i Guds rike. Det kan därför här ej vara fråga om »folket», utan om lärjungar och alldeles särskilt om apostlarna.

Om det alltså här hävdas att bergspredikan talats till, d.v.s. gäller, ej folket, utan lärjungarna, innebär det självfallet något liknande det man menar att t.ex. sjätte klassens kurs gäller just sjätte klassen, ej femte klassen, men väl femteklassarna, när dessa ryckt upp i sjätte klassen. »Folket» var ej i sig sämre än lärjungarna, men genom att ej ha anslutit sig till Jesus Kristus Herren saknade det den kraft, som de som gjort detta, eller lärjungarna, ägde genom denna anslutning eller hans inflytande över dem. Att ej göra skillnad mellan dessa två olika kategorier av människor är verklighetsfrämmande och vilseledande. Det stämmer ej med N.T:s syn. Jesus kallar väl alla för »rikets barn» (Mt. 8:12), talar om att »Guds rike skall tagas ifrån eder» (Mt. 21:43), därmed erkännande att även hans motståndare hade i viss mån del i och förbindelse med gudsriket, men han stannar dock ej därvid, utan kallar dessa senare i motsats till sina lärjungar i vissa fall för »huggormars avföda» (Mt. 12:34), »Gehennas, helvetets barn» (Mt. 23:15) med »djävulen till fader» (Joh. 8:44). Vissa moderna tendenser att enbart hävda den nu nämnda förra synpunkten och blunda för den senare, att medgiva att »många (de många) äro kallade», men förneka att endast »få äro utvalda» äro ej i överensstämmelse med N.T. Så kvarstår skillnaden mellan folket och lärjungarna och det var till dessa som bergspredikan talades. Att fordra dess bestämmelser var ej för mycket fordrat av dem. Tron på Jesus och gemenskapen med honom gav dem den kraft som för varje tillfälle behövdes. Det är därför intet orimligt eller paradoxalt i dess krav. Det blir detta först, när de

ställas på andra än lärjungar, på »folket». Att fordra bergspredikans krav av folket innebär just moralism och leder ofelbart antingen till nedskruvande av fordringarna och en bedräglig inbillning att de uppfyllts eller ock till ett fasthållande av dem och därav verkas missmod och förtvivlan eller likgiltighet.

Det enda riktiga är därför att, såsom bergspredikan själv anger, anse den riktad till lärjungar och därav låta sig manas att söka göra människor till lärjungar. Moralismen innebär allt annat än ett incitament därtill, utan är tvärtom ett det starkaste hinder därför. Den måste därför såsom en den svåraste fiende bekämpas.

Böcker och tidskrifter.

Olav Valen - Sendstad: *Ordet och Tron*. övers. av Kurt Nyström. E.F.S:s Bokförlag. Stockholm 1947. 170 sidd. Häft. 4:50, inb. 7:-kr.

Innehåller följande kapitel: Umgänget med Gud i ordet och bönen, Tvivel och tro, Lagens kärna, Evangeliets kärna, Tro och visshet, Nåden och nådeverkningarna, Motstånd mot Gud, Bihang och sammanfattning: Guds ord — lag och evangelium.

En förhandsföreställning om detta arbetes karaktär och allmänna inriktning torde bäst vinnas genom citat ur boken:

»Ett annat slag av böneumgängelse med Gud, som har med sig välsignelse är att bedja, medan man läser sin Bibel. Då stannar man inför lämpliga bibelord och gör dem till böneämnen. Man får då litet mer att tala med Gud om, än bara om arbete, pengar, mat, hus, hem, barn och hälsa.

Framför allt ligger det en välsignelse i att bedja *med Bibelns ord*. När du kommer till de böner, som finnas här och där i Bibeln, skall du bedja dem, rikta dem till Gud såsom *dina* ord och i bönen göra bönen till din.

När det fattas dig ord, vad kan väl då på ett naturligt sätt ge rikare och mera levande kontakt med Gud än att bedja med *Guds* ord? Då kommer Ordet att på ett härligt sätt leva i din ande. Då smälter hjärtat och Ordet samman i en levande tro, som åkallar Gud. Och då om någonsin, när

Guds ord och dina smälta samman i en hjärtats enhet, *måste* det bli kontakt. Första gången man ber på det sättet blir i regel en härlig »upplevelse». Men fortsätter du på den vägen, skall du snart få se, att du får mer än vackra minnen från sköna bönestunder. Du får på ett bestående sätt del i något av Gud själv. Du får liv invärtes som ingenstädes annars i världen och ett ljus i din ande och i ditt förstånd, som intet annat kan ge dig...»

»Bibeln är boken, »böckernas bok», världslitteraturens »bestseller» och dess glittrande stjärna. Den har ju icke endast vissa historiens mäniskor till författare. Den är Guds bok och har Guds Ande till författare. Därför skiljer den sig från alla andra böcker. Dessa tåla att läsas två eller tre gånger, om de äro riktigt bra. Sedan *kan* man dem. Med Bibeln är det något helt annat. Första gången man läser däri, förstår man föga eller intet. Men låter man sig icke avskräckas utan läser mer, så finner man också mer. Ju mer man läser, ju mer får man. Den blir aldrig utläst. Man kan den aldrig. Den ger alltid något nytt, något man icke såg eller förstod tidigare. Den blir aldrig tråkig *för den som läser den*. Det är bara dessa, som icke läsa den, som finner den tråkig, Men dessa ha ju i själva verket ingen rätt att uttala sig om den.

Därför finns det knappt någon andlig sysselsättning, som lönar sig bättre än att offra tid och omtanke åt Bibeln. Det är alldeles otroligt, hur *oerhört mycket* den ger i utbyte för *ganska små* ansträngningar. En märklig bok!

När vi bli hemma i den, blir den levande. När vi börja bli litet orienterade i dess andevärld, tändes den oss som aldrig förr. När vi börja bli en aning hemmastadda med dess ordförråd och tankevärld, så lyser den in i vårt hjärta och liv på ett oförlikeligt sätt. Då blir den vår levnadsvandringens bästa och trofastaste följeslagare. Då blir den våra fötters lykta och ett ljus på vår stig.»

Helge Almqvist: *Plutarch und das Neue Testament. Ein Beitrag zum Corpus Hellenisticum Novi Testamenti (Acta Seminarii Neotestamentici Upsaliensis edenda curavit A. Fridrichsen XV)* Uppsala 1946. 164 sidd.

Innehåller: Einleitung; Plan und Aufgabe; Die gemeinsame Kulturwelt; Plutarch. Das N.T. und der Hellenismus; Die Parallelen nach der Reihenfolge der neutestamentlichen Schriften geordnet. Rückblick und Zusammenfassung. Stellenindex zu Plutarch.

Šulhan 'Arūk šäl Rabbenu Ishāq Luria, Wilna, Jehuda Löw. 92 sidd.

Mycket värdefull sammanställning av Ari Isak Lurias uttalanden och undervisning om den djupare innebörden i de olika minhagim, varvid det

största utrymmet ägnas åt bönen och gudstjänsten, såväl höl som šabbat och högtider.

För Biblisk Tro, Kvartalsskrift har utkommit med nr 4 för år 1947.

Innehåller en intressant artikel av *Arvid Svärd* om »Sveriges första bibel», den av Birgitta på 1300-talet föranstaltade svenska översättningen av bibeln eller delar av den, tre värdefulla artiklar av *David Hedegård* »Kristet ledarskap», »Vad kunna vi såsom kristna lära av Israel?» och »Utblick över samtiden». Ur den andra av dessa artiklar anføres: »... (vi komma nu) till det andra drag i judendomen, vilket vi såsom kristna ha något att lära av, nämligen judendomens ställning till den Heliga Skrift. Juden är orubbligt viss om Skriftens sanning ... Man är förvissad om Skriftens sanning, därför att man vet, att Skriften är ingiven av Gud. Och man stannar visst icke vid att Skriftens innehåll i allmänhet är ingivet av Gud. Man är övertygad om att Skriften ord för ord är ingiven av Gud ... Jesus och N.T. f.ö. ha intet att erinra mot denna syn på Skriftens sanning. Tvärtom. Här råder en fullkomlig enighet mellan Nya Testamentet och judarna ... Men judarna nöja sig icke med att fastställa innebörden i Skriftens ordalydelse. Man skiljer mellan den betydelse, som ligger i själva ordalydelsen, och den djupare andliga betydelsen. Framför allt är man angelägen att nå fram till denna djupare betydelse ... Jesus och apostlarna betyga också att Skriften har en djupare betydelse ... Men det var icke nog med att judarna trodde på Skriftens sanning och att de voro övertygade om att den måste ha en djupare innebörd. De brukade också Skriften ... det tillhör israelitens elementära religiösa plikter att varje dag studera Guds ord.» — Tidskriften *För Biblisk Tro* kostar pr år kr. 2:75, som kunna insändas till För Biblisk Tro, postgirokonto 15 23 35, *Stockholm 1*.

Anm. Ett inbetalningskort bilägges detta nummer. Av tekniska skäl måste det bifogas varje exemplar, och kommer således även dem tillhanda, som redan insänt avg. för 1948.

Innehållsförteckning.

	Sid.
<i>H. Odeberg</i> : Anteckningar till Nytestamentliga texter	1
<i>J. Öberg</i> : Femte akten i Kristi lidandes historia (Långfr.)	18
—: Matt. 28:8-15 (Annand. påsk)	22
Ur ” <i>Evangelija eller Fagnad-Bodi etter Johannes</i> ”	27
<i>H. Odeberg</i> : Nya Testamentets kanon	28
—: De nytestamentliga skrifternas förutsättning	38
<i>D. Grünwald</i> : Jüdischer Staat und jüdische Kultur	41
<i>C. Sandegren</i> : Vem talades bergspredikan till?	46
Böcker och tidskrifter	50

EREVNA. Redaktion: Teol. lic. Martin Magnusson, teol. lic. Evald Nilsson, fil. lic. Erik Petré, förste assistenten teol. lic. fil. mag. Eric Starfelt, fil. mag. Bo Svensson, kand. Erik Albertson, kand. Tyke Tykesson. Red. och utgivare: Prof. H. Odeberg, Lund. Distributionschef: Fil. mag. Bo Svensson. Red. o. exp.: Erevna, Box 91, *Lund*. Bibliotek och arkiv: Västergatan 2, Lund. Årsmedlemsavgift inkl. pren.avg. 1948: 3:- kr. Stödj. avg. 5:- kr. Postgirokonto 27 11 04 Erevna, *Lund*.

---

*Lund 1948. Carl Bloms Boktryckeri A.-B.
Falkenberg 2002. KEGs*